

Sanna Tähkänen

VERTAISSUHTEIDEN JA USKOMUSTEN VAIKUTUS NUORTEN TUPAKOINTIKÄYTTÄYTYMISEEN

Opinnäytetyö
Terveysten edistäminen YAMK

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Sanna Tähkänen	Sairaanhoitaja (YAMK)	Maaliskuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
Vertaissuhteiden ja uskomusten vaikutus nuorten tupakointikäyttäytymiseen		37 sivua 26 liitesivua
Toimeksiantaja		
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK		
Ohjaaja		
Marja-Leena Kauronen		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyö liittyy Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun VERSUS-hankkeeseen (2017) ja opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia nuorten vertaissuhteiden ja uskomusten vaikutusta tupakointikäyttäytymiseen. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä oli systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Alkuperäistutkimusten haut toteutettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjaston sähköinen hakupalvelu Kaakkurista, kansalliskirjaston ylläpitämästä kotimaisia artikkeliviitteitä sisältävästä tietokanta Artosta sekä Kaakkurin ulkomaisten artikkelien hausta. Tähän työhön mukaan otetut ulkomaiset tutkimukset ja artikkelit on julkaistu seuraavissa tietokannoissa: Academic search elite, Cinahl, Science Direct, PubMed ja useissa erilaisissa tieteellisissä lehdissä kuten: Journal of Adolescent Health, The American Journal of Public Health, Social Science & Medicine ja Health Education Research.</p> <p>Kirjallisuuskatsaukseen otettiin mukaan 25 alkuperäistutkimusta. Tutkimukset analysoitiin deduktiivisesti. Analyysirunko muodostettiin tutkimuskysymysten ja teoriasta johdettujen käsitteiden pohjalta. Analyysin tuloksena muodostui kolme eri vaikutuskehää: nuorten vertaissuhteiden, uskomusten ja muiden tekijöiden vaikutus tupakointikäyttäytymiseen. Tulosten perusteella tupakoinnille annetut merkitykset vaikuttaisivat olevan vahvempia kuin tieto tupakoinnin haitallisista terveysvaikutuksista. Nuoret ovat hyvin tietoisia tupakoinnin aiheuttamista terveyshaitoista, mutta mielikuvat ja uskomukset tupakoinnin hyödyistä vaikuttavat usein enemmän tupakointia aloitettaessa. Ystävillä on suuri merkitys sekä nuorten tupakoinnin aloittamisessa että tupakoimattomuuteen tukemisessa. Nuori saa usein ensimmäisen tupakan ystävältään ja alkaa tupakoida, koska kaveripiiri, johon hän haluaa kuulua, tupakoi. Vertaisten keskuudessa ei koeta sosiaalista painostusta tupakoinnin aloittamiseen, mutta tupakoimattomien nuorten ryhmissä on sosiaalista painostusta pysyä tupakoimattomana.</p> <p>Tulosten mukaan visuaalinen ja nuoria osallistava tupakkavalistus on nuorten mukaan tehokasta. Vertaisten tukea tupakoimattomuuteen tulisi hyödyntää jatkossa tupakointivalistusta kehitettäessä. Instituutioiden osuus nuorten tupakoimattomuuteen tukemisessa tulisi myös ottaa huomioon. Laitosten ja paikkojen, jossa nuoret viettävät aikaa, tulisi olla tupakoimattomuuteen kannustavia. Tämän opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä VERSUS-hankkeessa kehitettäessä uusia menetelmiä nuorten tupakointivalistukseen.</p>		
Asiasanat		
nuoret, tupakointi, vertaissuhteet, uskomukset		

Author (authors)	Degree	Time
Sanna Tähkänen	Master's Degree in Health Promotion	March 2018
Thesis title		
Influence of peer relationships and beliefs on adolescents' smoking behaviour		37 pages 26 pages of appendices
Commissioned by		
South-Eastern Finland University of Applied Sciences, XAMK		
Supervisor		
Marja-Leena Kauronen		
Abstract		
<p>This thesis is related to South-Eastern Finland of Applied Sciences VERSUS project (2017) and the objective was to study the influence of peer relationships and beliefs on adolescents' smoking behaviour. The research method in this thesis was systematic literature review. Material was collected from electronic search service Kaakkuri, which is maintained by South-Eastern Finland University of Applied Sciences. Database Arto which is maintained by the national library and Kaakkuri foreign articles search service were also used. This thesis studies articles published in such databases as Academic search elite, Cinahl, Science Direct and PubMed as well as several different scientific magazines for example The Journal of Adolescent Health, The American Journal of Public Health, Social Science & Medicine and Health Education Research.</p>		
<p>This literature review included 25 original research papers. The papers were analysed by deductive method. The analysis framework was based on research questions and theoretical concepts. The results of the analyse shows three different circles of influence on smoking behavior: peer relationships, beliefs and other things. Based on the results smoking seems to be stronger than the knowledge of harmful effects that smoking causes. Adolescents are aware of the harms that smoking causes, but images and beliefs about the benefits of smoking influence more when adolescents start smoking. Friends have a great effect when adolescents start smoking and when they decide not to smoke. Adolescents usually receive the first cigarette from their friends and start to smoke because their friends in the group to which they want to belong smoke. There is no pressure among peers to start smoking, but among a non-smoker adolescent group there seems to be pressure to stay a non-smoker.</p>		
<p>Based on the results, visual and participatory smoking enlightenment seems to be effective among adolescents. Peer support must be utilized in the future when non-smoking culture is developed. The institutions role must be considered in supporting of non-smoking among adolescents. Non-smoking in institutions and places where adolescents spend time must be supported. The thesis results can used in VERSUS project when new methods are developed to support non-smoking attitudes among adolescents.</p>		
Keywords		
adolescents, smoking, peer groups, beliefs		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	NUORTEN VERTAISUHTEET JA TUPAKOINTI	6
2.1	Nuorten vertaissuhteet.....	6
2.2	Nuorten tupakointi.....	7
2.3	Nuorten tiedon ja uskomusten vaikutus tupakointiin	9
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA MENETELMÄ	12
3.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	12
3.2	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	12
3.3	Kirjallisuushaku ja aineiston valinta	13
3.4	Alkuperäistutkimusten arviointi	16
3.5	Aineiston analysointi	17
4	TUTKIMUSTULOKSET TUTKIMUSONGELMITTAIN	19
4.1	Nuorten vertaissuhteiden vaikutus tupakointikäyttäytymiseen.....	19
4.2	Uskomukset vaikutus nuorten tupakointikäyttäytymiseen.....	22
4.3	Muiden tekijöiden vaikutus nuorten tupakointiin	25
5	POHDINTA.....	28
5.1	Luotettavuus ja eettisyys	28
5.2	Johtopäätökset ja hyödynnettävyys	30
	LÄHTEET.....	33

LIITTEET

Liite 1. Taulukko hyväksytyistä alkuperäistutkimuksista

Liite 2. Taulukot aineiston luokittelusta tutkimuskysymysten mukaisesti

Liite 3. Kuva- ja taulukkoluetelo

1 JOHDANTO

Nuorten tupakointi on selvästi vähentynyt Nuorten terveystapa -tutkimuksen mukaan vuodesta 2000 vuoteen 2017. Nuorten tupakointiin liittyy läheisesti nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö ja nämä tuotteet ovat osittain korvanneet tupakan. Tupakoinnin kokeilut ovat siirtyneet aiemmasta (13-15v) myöhempään ikään ja alkavat viimeisimpien tutkimusten mukaan nyt 14-16 vuoden iässä ja lisääntyvät 18 vuoden ikään mennessä. (Kinnunen, Pere, Raisamo, Katainen, Ollila & Rimpelä 2017, 74–75.)

Tutkimusten mukaan nuorten keskuudessa ammatillisissa oppilaitoksissa 1. ja 2. lukuvuoden opiskelijat tupakoivat eniten. Verratessa tupakointitilastoja lukiota ja ammattikoulua käyvien 1. ja 2. lukuvuoden opiskelijoiden kesken yli 20 % enemmän tupakoivia nuoria on ammatillisissa oppilaitoksissa. Kuitenkin ammattikoulua käyvien tupakointi on vähentynyt suhteessa enemmän lukio-laisten tupakointiin. Vuoden 2017 tilaston mukaan nuorten tupakointi on vähentynyt kahdessa vuodessa ammatillisissa oppilaitoksissa 7,3 % ja lukioissa 2,3 %. (Sotkanet 2017.) Tupakkalakiin on asetettu tavoite tupakkatuotteiden ja muiden riippuvuutta aiheuttavien nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppumiseksi. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on olemassa Savuton Suomi 2030 -hanke. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017.)

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa on meneillään VERSUS (2017) hanke, jonka tarkoitus on tupakkatuotteisiin liittyviin nuorten vertaisuskomuksiin vaikuttaminen pelillisin ja kuvallisina menetelmin. Hanke etsii uusia pelillisiä ja visuaalisia keinoja vaikuttaa nuorten asenteisiin tupakointia kohtaan ja yrittää ehkäistä tupakoinnin aloittamista (VERSUS 2017). Kohderyhmänä hankkeessa ja tässä opinnäytetyössä ovat yläkouluissa ja toisella asteella opiskelevat nuoret, heidän ajatuksensa ja asenteensa tupakointiin. Tässä opinnäytetyössä kerätään tietoa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla nuorten vertaissuhteiden ja uskomusten vaikutuksesta tupakointikäyttäytymiseen ja tuodaan esille, miten tietoa voisi hyödyntää VERSUS-hankkeessa (2017). Tämä opinnäytetyö keskittyy nuorten tupakointikäyttäytymisen sosiaalisiin tekijöihin. Miten tupakointi tai tupakoimattomuus liittyy nuorten sosiaalisiin suhteisiin vertaisten kesken, mitä mielikuvia tupakointi heissä herättää ja mitä hyötyjä sekä haittoja nuoret ajattelevat tupakoinnista olevan.

2 NUORTEN VERTAISUHTEET JA TUPAKOINTI

2.1 Nuorten vertaissuhteet

Nuorten vertaissuhteet määritellään saman ikäisten, samassa elämäntilanteessa olevien ja saman kulttuuritaustan omaavien nuorten välisiksi sosiaalisiksi suhteiksi sekä suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, kognitiivisessa ja emotionaaliosessa kehityksessä olevien nuorten välisiksi suhteiksi. Suomalaisessa kulttuuriossa vertaissuhteet muodostuvat suhteellisen saman ikäisten nuorten välille, mutta toisenlaisissa kulttuureissa monen ikäisten lasten muodostamat kaveriporukat ovat tavallisia. (Korkiamäki 2013, 48; Salmivalli 2005, 26–33.)

Varhaislapsuudessa vuorovaikutussuhteet vanhempiin ja varsinkin äitiin ovat merkittävässä asemassa. Kun lapsi aloittaa koulun ja kasvaa, alkavat vertaissuhteet näytellä yhä merkittävämpää osaa lapsen kehityksessä ja itsenäistymisessä. Lapsi harjoittelee vertaistensa kanssa yhdessä toimimista, kompromissien tekemistä, oman paikan ottamista, jämäkkyyttä ja johtamista. Lasten ja nuorten kesken on sosiaalista vertailua, jonka kautta he rakentavat minäkuvaansa, käsitystä itsestään ja ominaisuuksistaan. Lapsen sosiaalinen status määräytyy jo melko nuorena ja sillä on taipumus olla pysyvä. Lapsille muodostuu kanssakäymisissä vertaistensa kesken erilaisia sosiometrisiä statuksia kuten suosittu, torjuttu, keskimääräisessä asemassa oleva, ristiriitainen ja huomiotta jätetty. Tämä status määrää paljolti sen, miten lapsi on ryhmässä hyväksytty ja millaisia vuorovaikutussuhteita hänellä on. Vaikka suositun asema ryhmässä ei ole välttämätön lapsen myönteiselle kehitykselle, on kuitenkin tutkittu, että edes kohtalainen toverisuosio suojaa lasta vaikeuksilta. Ryhmän ulkopuolelle jäävä lapsi jää ilman sitä harjoituskenttää, jossa sosiaalisia taitoja opitaan. (Salmivalli 2005, 26–33.)

Ryhmä vaikuttaa paljon lapsen ja nuoren käyttäytymiseen. Eri ryhmissä lapsi tai nuori voi käyttäytyä eri lailla yksilöllisistä ominaisuuksista ja taipumuksistaan johtuen. Esimerkiksi ryhmässä nuori tekee yhdenmukaisuuden paineen

alla jotakin sellaista, mitä muuten ei tekisi toisessa ryhmässä, tai itsekseen ollessaan. Ryhmän jäsenten toimintaa säätelevät ryhmänormit ja ne vaikuttavat siihen millainen käytös on hyväksyttävää ja millainen ei. Kun käyttäytyy ryhmänormien mukaisesti, tulee hyväksytyksi eikä joudu ryhmän ulkopuolelle syrjityksi. (Salmivalli 2005, 130.) Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, miten vertaissuhteet vaikuttavat nuoren tupakointikäyttäytymiseen. Miten yksilön valinta ja ryhmän aiheuttama sosiaalinen paine vaikuttavat tupakointiin?

Vuorovaikutuksen sujumiseen vertaisten kesken vaikuttavat yksilöiden ominaisuudet, yksilöiden ja ryhmän vuorovaikutus, ryhmän normit sekä varhain saatu sosiometrinen status. Tämä sosiometrinen status eli sosiaalinen maine, joka on muodostunut vertaisten kesken toimiessa, voi vaikeuttaa tai helpottaa lapsen tai nuoren toimintaa, koska ennakkoluulot ja asenteet ohjaavat toimintaa sekä yksilön että ryhmän tasolla. Esimerkiksi torjutun nuoren epäonnistuminen sosiaalisessa tilanteessa voidaan tulkita nuoresta itsestään johtuvaksi, kun taas suositun nuoren epäonnistumien selitetään tilanteesta ja ulkoisista tekijöistä johtuvaksi. Sosiometristä statusta voi olla vaikea muuttaa ennakkoluulojen ja asetelmien muodostuttua, ryhmä määrittelee nuoren tietyn tyyppiseksi, teki hän mitä tahansa muuttaakseen omaa statustaan. (Salmivalli 2005, 133.)

Lasten ja nuorten vertaissuhteet ovat kehityksen kannalta merkittävä ja monimutkainen verkosto joka liittyy vahvasti lapsen/nuoren omiin kykyihin toimia vertaisten kesken, mutta myös muiden lasten sekä aikuisten ennako-odotuksiin miten lapsi/nuori toimii vertaistensa keskuudessa. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan nuorten vertaissuhteiden vaikutusta nuoren tekemiin päätöksiin tupakointiin liittyen.

2.2 Nuorten tupakointi

Suomessa tupakoinnin kokeilut ja tupakointi aloitetaan n. 14–16 vuoden iässä. Yksilöllisiä tekijöitä tupakoinnin aloittamiseen ovat perinnöllisyys, puberteetti-kehityksen vaihe, heikko koulumenestys ja mielenterveysongelmat. Sosiaalisia tekijöitä tupakoinnin aloittamiseen ovat kavereiden tupakointi ja sosiaalinen paine, vanhempien tupakointi sekä muiden aikuisten mallikäyttäytyminen.

Ympäristö ja yhteiskunnallisia tekijöitä tupakoinnin aloittamiseen ovat tupakka-
tuotteiden saatavuus, hinta ja lainsäädännölliset tekijät sekä median vaikutus.
(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Tutkimuksissa on osoitettu, että ydinperheen lapset tupakoivat vähemmän
kuin muunlaisissa perheympäristöissä kasvaneet. Vanhempien tupakointi li-
sää lasten tupakoinnin riskiä, mutta nuorten tupakoinnin on katsottu selittyvän
enemmän kuitenkin perheen ulkopuolisten tekijöiden kuten vertaissuhteiden ja
koulun kautta. (Ruokolainen 2012, 20–21.)

Nuorten terveystietoisuudessa on eroja sen mukaan, millaisessa sosioeko-
nomisessa ympäristössä he kasvavat ja millainen sosiaalinen asema heillä on.
Sosiaalinen ympäristö ja kulttuuri määrittelevät normit yksilön käyttäytymiselle.
Matalassa sosioekonomisessa asemassa olevilla on enemmän terveydelle
haitallista käyttäytymistä kuin hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevilla.
Hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevilla on erilaisia resursseja, jotka
mahdollistavat terveyttä edistävää käyttäytymistä. Sosiaalinen tausta vaikuttaa
siihen, millaisen koulutuspolun nuori valitsee. Usein nuoret mukailevat van-
hempiensa valintoja omissa koulutus valinnoissa, korkeammin koulutettujen
vanhempien lapset lähtevät useammin lukioon ja matalamman koulutuksen
saaneiden vanhempien lapset valitsevat useammin ammattikoulun. (Ruokolai-
nen 2012, 5, 17.)

Nuorten tupakoimattomuuden edistämistä on tutkittu ja sen yhteydessä on
keskeisenä käsitteenä ollut terveystaju-käsite. Jotta voi oppia ja omaksua tie-
toja ja taitoja, täytyy ymmärtää, tulkita ja tehdä omia valintoja suhteessa ym-
päriönsä sosiaaliseen toimintaympäristöön (Puuronen 2012, 11). Nuori ha-
vainnoi ja saa tietoa tupakasta ja sen vaikutuksista koulusta ja ympäristöstään
ja samalla suhteuttaa saamaansa tietoa omassa sosiaalisessa ympäristös-
sänsä vallitseviin normeihin ja käytäntöihin. Nuori tekee valintoja oman arvo-
maailmansa mukaan, mihin vaikuttaa vahvasti sosioekonominen tausta, ver-
taissuhteet ja kotoa opitut käyttäytymismallit. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan
nuorten tupakointia vertaissuhteiden keskuudessa, sosiaalisten suhteiden,
normien ja ympäristön vaikutusta käyttäytymiseen.

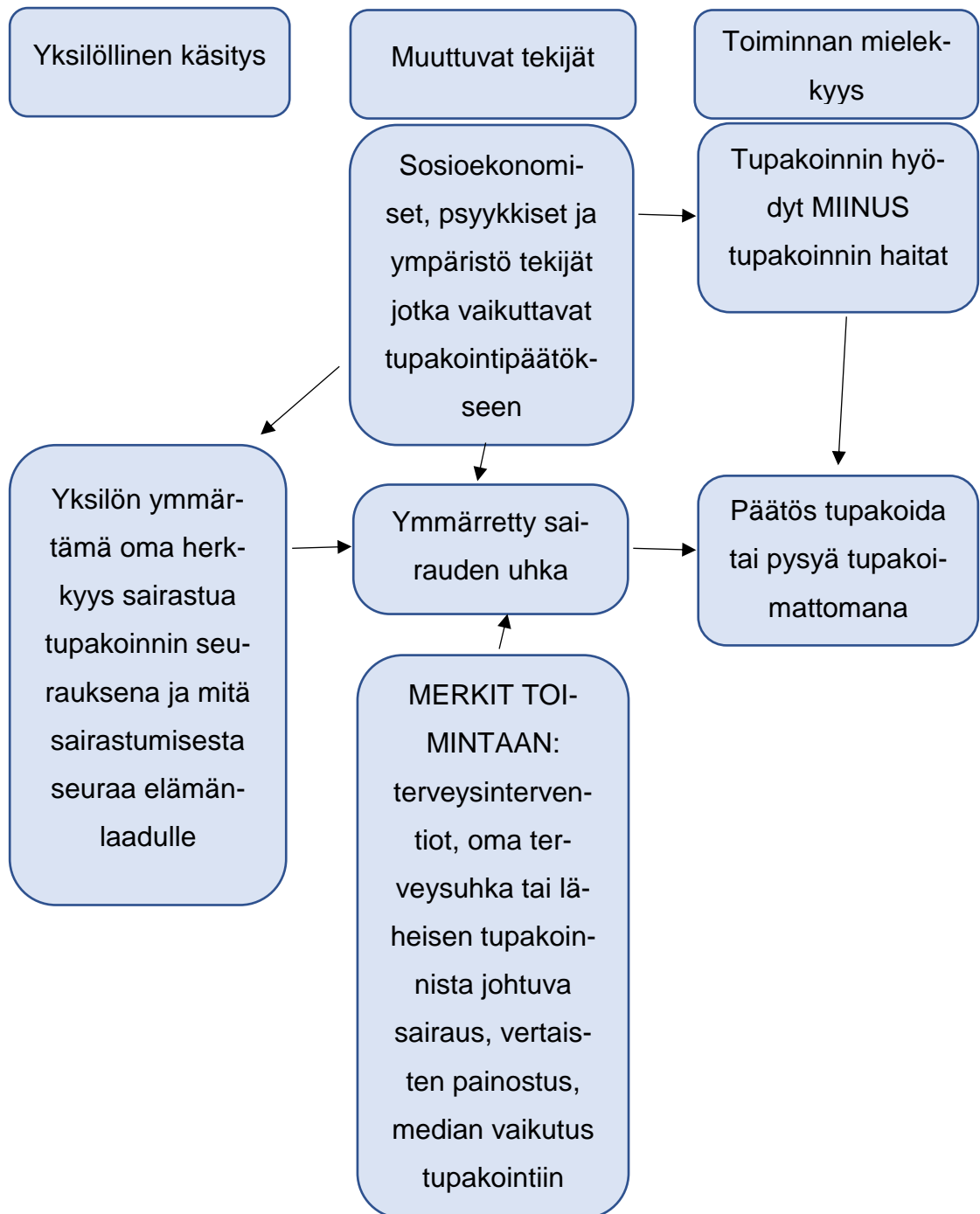
2.3 Nuorten tiedon ja uskomusten vaikutus tupakointiin

Piaget'n oppimisteoriassa lapset muodostavat omia oppimisprosessejaan havaintojensa perusteella ja muodostavat niistä jäsenyntyitä toiminta- ja tietokokonaisuuksia eli skeemoja. Piaget'n mukaan skeemat kehittyvät assimilaation ja akkomodaation kautta. Assimilaatiossa uutta tietoa sulautetaan vanhaan tietoon, ja akkomodaatiossa vanha tieto tai skeema hylätään uuden paremman tiedon takia. Nämä oppimistapahtumat ja lapsen älyllinen kehittyminen tapahtuvat kognitiivisten konfliktien kautta. Kognitiivinen konflikti on tilanne, jossa lapsi huomaa oman käsityksensä asiasta olevan puutteellinen ja toimimaton ja sen seurauksena kehittää uuden skeeman. Piaget korostaa vertaisuhteiden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä lasten oppimistapahtumissa. (Salovaara 2004.) Myös nuorten tupakointikäyttäytyminen on selitettävissä Piaget'n oppimisteorian mukaan. Nuoret hankkivat tietoa ja kokemuksia tupakoinnista toisiltaan ja oppivat tupakointiin liittyen uusia asioita ja toimintatapoja.

Uskomus on tietoinen ajatus siitä, mitä yksilö ajattelee jostakin asiasta. Yksilön käyttäytyminen tietyllä tavalla liittyy hänen uskomuksiinsa asioista. (Corcoran & Corcoran 2010, 45.) Terveysuskomusmallin (Corcoran 2010, 15–17) mukaan yksilön käyttäytymisen oletetaan olevan ennustettavissa sen mukaan, miten yksilö kokee itsensä haavoittuvaksi. Haavoittuvuudella tarkoitetaan yksilön kokemaa riskiä sairastua ja sen seurausten vakavuutta. Ratkaisua tehdessä yksilö punnitsee mielessään näiden kahden tekijän välillä. Yksilö tekee terveyteensä liittyviä ratkaisuja perustuen tietoisuuteen, mikä vaikuttaa omiin terveysuskomuksiin sekä tunteiden ja merkitysten perusteella. Merkittävää terveysuskomusmallissa on myös yksilön luottamus omiin kykyihin, muutettaessa käyttäytymistä entisestä totutusta tavasta uuteen tapaan toimia. (Husbands 2007, 132–133.)

Terveysuskomusmallissa yksilö pohtii omaa riskiä sairastua ja sen seurauksia. Yksilön käyttäytymiseen ja uskomuksiin vaikuttaa hänen elinympäristönsä, sosiaaliset ja psykologiset tekijät. Koettu sairauden uhka voi nousta esiin median vaikutuksesta tai yksilöön kohdennetun terveysterventation seurauksena. Yksilö pohtii omaa sairastumisen mahdollisuutta ja sairastumisen seurauksia. Lisäksi hän pohtii mitä hyötyjä ja haittoja seuraa,

jos muuttaa terveyskäyttäytymistään. Näiden valintojen tuloksena yksilö joko muuttaa toimintaansa tai jatkaa totuttua toimintaa. Esimerkkinä nuoren tupakointi. Nuori on alkanut tupakoimaan, koska ystävien keskuudessa ja perheessä tupakoidaan. Yksi perheenjäsenistä sairastuu tupakoinnin seurauksena krooniseen keuhkosairauteen. Nuori pohtii omaa tupakointia ja sairastumisen riskiä ja sen seuraamuksia. Hän myös miettii, mitä hyötyjä tupakoinnista on ja mitä haittoja tupakoinnin lopettamisesta seuraa. Hän tekee päätöksen jatkaa tupakointia, koska koetut hyödyt ovat suurempia kuin koetut haitat. Hän päättää siirtää tupakoinnin lopettamisen myöhempään ajankohtaan, kun sairauden uhka kasvaa suuremmaksi ja kokee itse olevansa valmis lopettamaan tupakoinnin. (Ks. Corcoran 2010, 15–17; Husbands 2007, 132–135.) Tässä työssä nuoriin sovellettu tupakoinnin terveysuskomusmalli on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Nuoriin sovellettu tupakoinnin terveysuskomusmalli mukailen Corcoran (2010, 15)

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA MENETELMÄ

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa VERSUS -hankkeeseen (2017), jossa kehitetään uusia pelillisiä ja visuaalisia tapoja edistää nuorten tupakoimattomuutta ja rakentaa tavoitteellista terveellistä elämäntapaa. Tämä opinnäytetyö etsii kirjallisuuskatsauksen avulla aiempaa tutkimustietoa vertaissuhteiden ja terveysuskomusten vaikutuksesta nuorten valintoihin tupakointikäyttäytymisessä.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten nuorten vertaissuhteet vaikuttavat tupakointikäyttäytymiseen?
2. Miten uskomukset tupakoinnista vaikuttavat nuorten tupakointikäyttäytymiseen?
3. Mitkä muut tekijät vaikuttavat tupakoinnin aloitukseen?

3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsauksella hankitaan tutkittua tietoa uuden toimintamallin luomiseksi, taustateoriaksi toimintaa suunniteltaessa ja sen tärkein tehtävä on kehittää teoreettista ymmärrystä ja käsitteistöä tutkittavasta asiasta, kehittää teoriaa tai arvioida jo olemassa olevaa teoriaa. Kirjallisuuskatsauksen avulla muodostetaan kokonaiskuva aihealueesta tai asiakokonaisuudesta. (Stolt., Axelin & Suhonen 2016, 7.) Kirjallisuuskatsaus katsottiin sopivaksi menetelmäksi tähän opinnäytetyöhön, koska sillä saadaan aiemmin julkaistuista tieteellisistä tutkimuksista tietoa VERSUS -hankkeen (2017) kehittämistyön pohjalle.

Systemaattisella kirjallisuuskatsauksella pyritään löytämään aiemmin julkaistuja tutkimuksia systemaattisesti, tarkastelemaan niiden laatua, analysoimaan niitä ja luomaan synteesi niiden pohjalta. Tarkoitus on löytää tarkasti muotoiltuihin tutkimuskysymyksiin vastauksia yhdistämällä löydettyjen tutkimusaineistojen tuloksia ja muodostamalla niistä perusta hyvälle käytännölle. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus vaatii tarkasti valitun menetelmän, noudatettavat menetelytavat ja kattavan hakumenettelyn aiemmista tutkimuksista. Järjestelmällisen katsauksen aineisto tulkitaan usein tilastollisten menetelmien avulla,

mutta jos alkuperäistutkimusten tuloksia ei pystytä yhdistämään tilastollisesti, niin katsaus tehdään narratiivisella otteella. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016,14). Tässä työssä käytettiin narratiivista otetta tulosten tulkinnassa.

Kirjallisuuskatsauksen vaiheita on viisi: tarkoituksen ja tutkimusongelman määrittäminen, kirjallisuushaku ja aineiston valinta, tutkimusten arviointi, aineiston analysointi ja synteesi sekä tulosten raportointi. Kaikki vaiheet tulee kuvata niin hyvin, että lukija voi arvioida työn luotettavuutta ja toteutustapaa jokaisessa vaiheessa. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 23.) Tässä työssä on edetty ylläolevien viiden vaiheen mukaan. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on hankkia tietoa nuorten vertaissuhteiden ja uskomusten vaikutuksesta tupakointikäyttäytymiseen. Kirjallisuushaku tehtiin koehakujen ja hakutermin valintojen jälkeen tarkoituksenmukaisesti valituista tietokannoista. Aineisto analysoitiin analyysirungon mukaan ja synteesi tehtiin aineiston taulukoinnin jälkeen. Tulokset raportoidaan opinnäytetyössä tutkimuskysymyksittäin. Pohdinnassa esitetään tulosten arviointia, hyödynnettävyyttä, opinnäytetyöprosessiin vaikuttaneita tekijöitä sekä jatkotutkimusaiheita.

3.3 Kirjallisuushaku ja aineiston valinta

Hakutermit valikoituivat monien koehakujen kautta, joita tehtiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjaston sähköisen hakupalvelu Kaakkurin kautta, sekä eri tietokannoista Kaakkurin kautta. Tietokantoja rajattiin sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan mukaan sekä humanistisen- ja kasvatustieteen mukaan. Näiden rajausten jälkeen tehtiin koehakuja tietokannoissa, kuten Melinda, Medic, Arto, Elektra ja Science Direct. Koehakujen perusteella valittiin hakutermit, jotka tuottivat mahdollisimman paljon tutkimuskysymyksiin vastaavia tuloksia. Valitut hakutermit ovat esitetty taulukoissa 1 ja 2. Suomen kielessä ei ole erikseen sanaa kuvaamaan tietynikäisiä nuoria, vaan sana nuori kuvaa melko laajasti kaikenikäisiä nuoria varhaisnuoruudesta aikuisuuteen. Lastensuojelulaki (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417) määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi ja nuoren 18–20 vuotiaaksi. Kuitenkin käsitteenä nuoruus alkaa aiemmin kuin täysi-ikäisyydestä. Varhaisnuori on iältään noin 12–14 vuotias (ks. Kautonen 2003, 13) ja siitä eteenpäin nuori, kunnes jo täysi-ikäisyyden (18 vuotta) saavuttaneena määritellään noin +20-vuotiaana aikuiseksi. Englannin kielessä nuorille on iän mukaan eri termejä käytössä. Parhaiten tämän opinnäytetyön

nuorten ikäryhmää, noin 14–18-vuotiaita murrosikäisiä, kuvasivat sanat adolescence ja young. Young sanasta johdettu youth, eli nuoruus, tuotti hakuterminä enemmän tarkoituksenmukaisia tuloksia. Näillä englanninkielisillä hakutermeillä tuli eniten ikäryhmään osuvia hakuja. Englanninkieliset hakutermit on esitetty taulukossa 3. Hakutermit tarkistettiin ensin yleisestä suomalaisesta asiasanasto YSA:sta (YSA- Yleinen suomalainen asiasanasto 2018) ja sen jälkeen englanninkieliset hakutermit MOT -sanakirjasta (MOT s.a.).

Taulukko 1. Hakukone Kaakkuri, kirjat, väitöstutkimukset, pro-gradu tutkielmat, aikajana 2007-2017.

Hakutermit	Tuloksia	Hylätyt tiivistelmän tai sisällysluettelon perusteella	Hylätty sisällön perust.	Hyväksytyt
Nuoret, Tupakointi	24	19	0	5
Nuoret, Yhteisöllisyys	29	27	1	1
Nuoret, Vertaissuhteet	12	9	0	3
Nuoret, Sosiaalinen vuorovaikutus	31	30	1	0
YHTEENSÄ	96	85	2	9

Taulukko 2. Hakukone ARTO, kirjat, väitöstutkimukset, pro gradu -tutkielmat, aikajana 2007–2017.

Hakutermit	Tuloksia	Hylätyt tiivistelmän tai sisällysluettelon perusteella	Hylätty sisällön perust.	Hyväksytyt
Nuoret, Tupakointi	19	18	0	1
Nuoret, Yhteisöllisyys	22	21	0	1
Nuoret, Vertaissuhteet	3	3	0	0
Nuoret, Sosiaalinen vuorovaikutus	11	11	0	0
YHTEENSÄ	55	53	0	2

Taulukko 3. Kaakkurista ulkomaisten artikkelien haku, vertaisarvioidut tutkimukset, aikajana 2007–2017.

Hakutermit	Tu- lok- sia	Hylätyt tiivistel- män perus- teella	Ei saata- villa	Hyväk- sytyt
Adolescence, Peer, Group, Smoking	3	2	0	1
Adolescence, Peer, Influence, Smoking	7	3	1	3
Youth, Peer, Influence, Smoking	13	7	2	4
Youth, Peer, Effects	7	4	1	2
Youth, Smoking, Behaviour	222	212	2	8
Youth, Peer, Beliefs	9	7	1	1
Adolescence, Peer, Effects	3	3	0	0
Adolescence, Peer, Beliefs	1	1	0	0
Adolescence, Smoking, Behaviour	26	25	0	1
YHTEENSÄ	294	264	7	20

Aineistohaut toteutettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjaston sähköinen hakupalvelu Kaakkurista, kansalliskirjaston ylläpitämästä kotimaisia artikkeliviitteitä sisältävästä tietokanta Artosta sekä Kaakkurin ulkomaisten artikkelien hakupalvelusta. Kaakkurin kautta löytyi tähän työhön sopivia kotimaisia tutkimuksia suomeksi sekä yksi englanniksi julkaistu väitöskirja. Viitetietokanta Artossa on tieteellisten lehtiartikkelien ja artikkeliviitteiden lisäksi runsaasti linkkejä artikkelien kokoteksteihin. Arton aineisto koostuu ammatti- ja harrastelehdistä sekä kokoomateoksista. Tässä työssä Arton kautta otettiin mukaan 2 tutkimusta, jotka olivat kokotekstejä. Kaakkurin ulkomaisten artikkelien hakupalvelun kautta löytyy sähköisessä muodossa runsaasti kansainvälisiä vertaisarvioituja tutkimuksia ja artikkeleita useilta eri tieteenaloilta ja eri tietokannoista kuten Science Direct, Cinahl, PubMed ym. Tähän työhön mukaan otetut tutkimukset ja artikkelit oli julkaistu seuraavissa tietokannoissa: Academic search elite, Cinahl, Science Direct, PubMed ja useissa erilaisissa tieteellisissä lehdissä kuten: Journal of Adolescent Health, The American Journal of Public Health, Social Science & Medicine ja Health Education Research ym.

Aiemmin tehtyjen koehakujen perusteella Kaakkuri, Arto ja Kaakkurin ulkomaisten artikkelien hakupalvelu tuottivat eniten tarkoituksenmukaisia hakuja tieteellisistä julkaisuista ja olivat helposti käytettävissä. Aluksi hakuja tehtiin suoraan sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tietokannoista kuten Medicista,

Journal.fista ja Elektrasta, mutta sieltä ei tullut tutkimuskysymyksiin vastaavia hakuja, koska tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia enemmän sosiaali- kuin terveystieteiden näkökulmasta. Koehakuja tehtiin myös suoraan Science Directistä, mutta aineisto ei ollut riittävä sen kautta haettaessa. Kaakkurin ulkomaisten artikkelien haun kautta saatiin useamman tieteellisen tietokannan aineistoja samalla haulla käyttöön, joten Kaakkurin ulkomaisten artikkelien haku valittiin siitä syystä.

3.4 Alkuperäistutkimusten arviointi

Asiasanojen ja tietokantojen valitsemisen jälkeen haut tehtiin erikseen Kaakkurista ja Artosta rajaamalla aikajana 10 vuoteen, vuodet 2007–2017, jotta aineistot olisivat ajanmukaisia. Näihin hakutuloksiin rajattiin vain kirjat, väitöstutkimukset ja pro gradu -tutkielmat. Ulkomaisten artikkelien hakuun rajattiin sama aikajana 2007–2017 ja hakutuloksista otettiin mukaan vain vertaisarvioitut tutkimukset. Taulukossa 4 on esitetty sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Opinnäytetyöhön mukaan otetut alkuperäistutkimukset valikoituivat tutkimuksen otsakkeen, kirjan sisällysluettelon tai tiivistelmän perusteella. Tietoa etsittiin tutkimuskysymyksistä johdettuihin aiheisiin, nuorten vertaissuhteiden vaikutuksesta käyttäytymiseen, nuorten ajatuksia ja asenteita tupakoinnista tai nuorten tupakoinnin aloittamiseen liittyviä tekijöitä. Sisäänottokriteerinä oli jonkun näiden asian löytyminen otsakkeesta, sisällysluettelosta tai tiivistelmästä. Kuvassa 2 on esitetty analyysirunko, joka toimi myös pohjana tutkimuksia valitessa tähän opinnäytetyöhön. Kaikki tähän opinnäytetyöhön mukaan otetut alkuperäistutkimukset olivat tieteellisiä ja ulkomaiset alkuperäistutkimukset myös vertaisarvioituja. Kirjallisuuskatsaukseen otettiin mukaan 25 alkuperäistutkimusta. Alun perin hyväksytyjä alkuperäistutkimuksia oli 31 mutta 6 tutkimusta (ulkomaisia artikkeleita) ei ollut enää saatavilla, kun aineistoa aloitettiin lukemaan. Yhdestä mukaan hyväksytystä suomenkielisestä julkaisusta ei löytynyt tähän työhön hyödynnettävää. Liitteessä 1 on esitetty tarkemmin tähän opinnäytetyöhön hyväksytyt alkuperäistutkimukset.

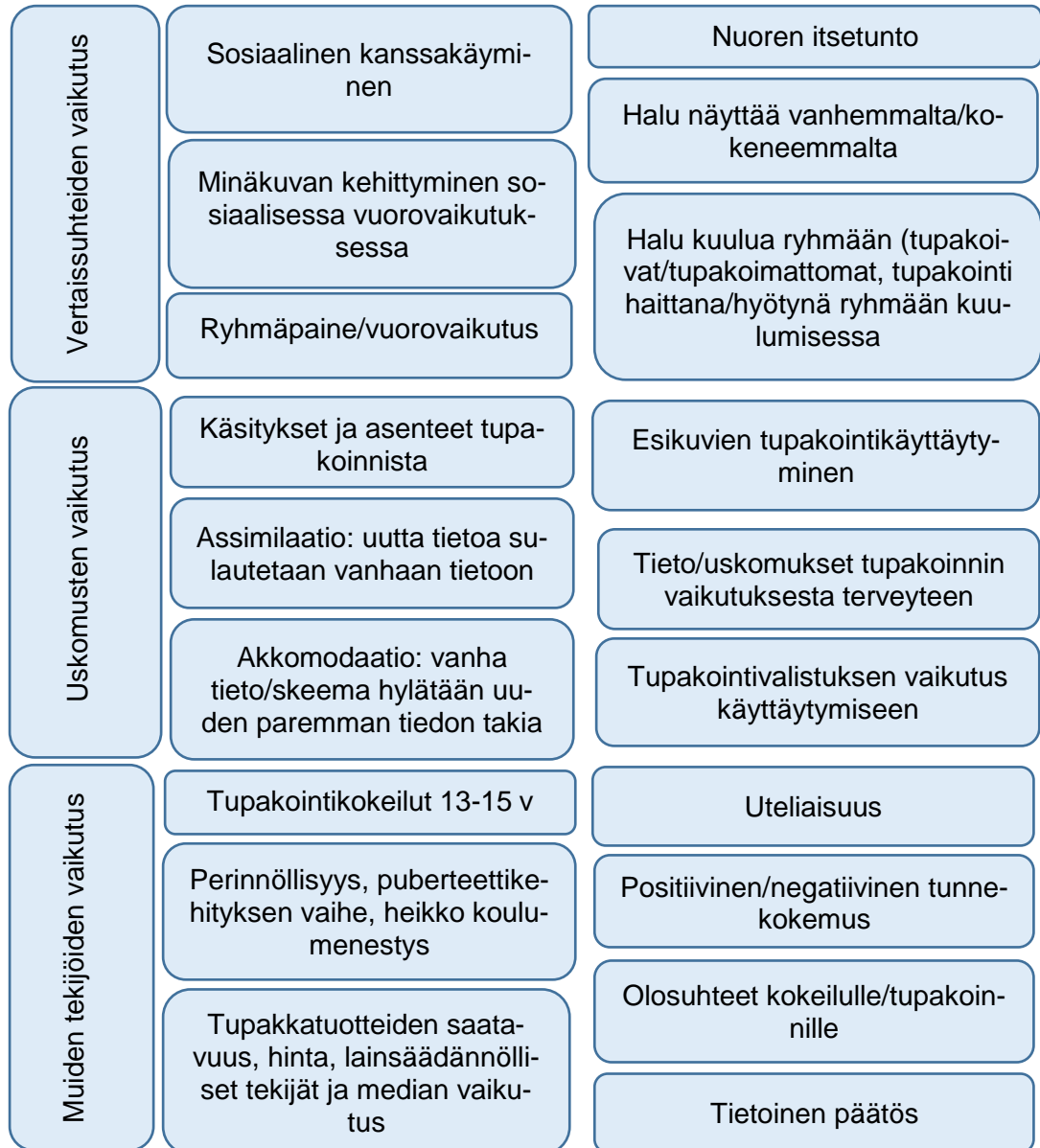
Taulukko 4. Alkuperäistutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaistu ajalla 1.1.2007- 5.6.2017	Julkaistu ennen 1.1.2007
Suomen tai englanninkielinen	Muun kuin suomen tai englanninkielinen
Hakuina Kaakkuri-Finnasta ja ARTO:sta tieteelliset kirjat, pro gradu -tutkielmat ja väitöskirjat	Julkaisu ei ole tieteellinen julkaisu
Haku Kaakkuri-Finnan ulkoimaisista artikkeleista: vertaisarvioidut tutkimukset jotka on julkaistu tieteellisessä julkaisussa	Julkaisu ei ole tieteellinen julkaisu tai vertaisarvioitu
Julkaisun sisällysluettelosta, tiivistelmästä tai johdannosta löytyy nuorten käyttäytymistä kuvaavia tekijöitä liittyen vertaissuhteisiin tai tupakointiin sosiaalisena ilmiönä.	Julkaisussa on nuorten tupakointia kuvattu, miten se aiheuttaa terveyshaittoja ja vaikuttaa nuoren fyysiseen kehitykseen tai nuorten tupakointia on kuvattu muista näkökulmista kuin vertaissuhteiden vaikutuksen näkökulmasta.
Julkaisu otetaan vain kerran aineistoon	Julkaisu on jo otettu aineistoon tai samojen tekijöiden samasta tutkimuksesta tehty julkaisu on julkaistu eri lehdessä eri tavalla kirjoitettuna
Tutkimus on tarkoituksenmukainen ja sopii opinnäytetyöhön	Tutkimus ei tuo opinnäytetyöhön tarkoituksenmukaista materiaalia
Tutkimuksessa mukana olleet nuoret olivat iältään n. 14–18 vuotiaita	Ikäryhmältään sopimattomat nuoret, nuoremmat kuin n. 14-vuotiaat tai vanhemmat kuin n. 18-vuotiaat

3.5 Aineiston analysointi

Aineiston analyysirunko muodostettiin tutkimuskysymysten ja teoriasta johdettujen käsitteiden pohjalta. Piaget'n oppimisteoriasta otettiin mukaan käsitteet akkomodaatio ja assimilaatio ja niistä on johdettu alakäsitteet: tieto ja uskomukset tupakoinnin vaikutuksesta terveyteen, tupakointivalistuksen vaikutus käyttäytymiseen ja esikuvien tupakointikäyttäytyminen. Analyysirunkoon otet-

tiin mukaan McLeod, White, Mullins, Davey ja Wakefieldin (2008) tutkimuksessa esiin nousseita tekijöitä, jotka joko altistivat tupakoinnin aloittamiselle tai suojelivat siltä. Nämä tekijät olivat nuorten itsensä kertomia omien kokemustensa pohjalta. Analyysirunko on esitetty kuvassa 2.

Kuva 2. Analyysirunko

Aineiston analyysissä pyritään tiivistämään aineistoa ja kohottamaan abstraktiotasoa. Tutkittavan ilmiön teoreettinen kuvaus muodostuu aineiston analyysin edetessä. (Kylmä & Juvakka 2007, 66.) Tässä opinnäytetyössä aineistoa luettaessa kerättiin lauseita ja käsitteitä, jotka vastasivat analyysirungon mukaisesti kohtiin, ne luokiteltiin ensin karkeasti omiin ryhmiinsä ja kirjoitettiin Word-kirjoitusohjelmaa käyttäen omien alaotsikoidensa alle. Kun aineisto oli

käyty lävitse ja karkeasti luokiteltu teemoittain (ks. Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2009, 223–225) alaotsikoiden alle, se tulostettiin paperille ja luokiteltiin tarkemmin vastaamaan analyysirungon mukaisia teemoja. Tarkempi luokittelu tehtiin värikyniä käyttäen alleviivaamalla lauseita, leikkaamalla ja liimaamalla analyysirungon mukaisesti lauseita uudestaan paperille. Kun tämä oli tehty, aineiston tulokset kirjoitettiin Wordia käyttäen taulukkoon ja aineistosta muodostettiin alakäsitteitä, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Aineiston taulukointi on liitteessä 2.

4 TUTKIMUSTULOKSET TUTKIMUSONGELMITTAIN

4.1 Nuorten vertaissuhteiden vaikutus tupakointikäyttäytymiseen

Nuoren itsetunto kehittyy sosiaalisessa kanssakäymisessä vertaisten kesken. Yhteenkuulumisen kokemus on tärkeä tunne ja voimavara nuorelle. Ilman vertaisten seuraa ja sosiaalista tukea vaille jääminen voi merkitä syviä yksinäisyyden ja osattomuuden kokemuksia, yksin jäämisen pelko on nuoren elämässä pelottava asia. Nuori muodostaa identiteettiään suhteessa itseensä, sosiaaliseen maailmaan ja sen kautta tuleviin erilaisiin rooleihin, joita hän saa toisilta nuorilta, yhteisöiltä ja yhteiskunnasta. Nuori tarkkailee jatkuvasti itseään, kerää tietoa, luuloja ja mielipiteitä itsestään ja kaipaa vahvistusta lähimmiltä ystäviltään siitä, kuka ja millainen hän on. Nuorten roolit ryhmissä muodostuvat pikkuhiljaa uudessa yhteisössä sitä mukaa kun nuoret tutustuvat toisiinsa. Roolien muodostumisen jälkeen nuori alkaa noudattaa omalle roolilleen tyypillistä käyttäytymistä ja muut huomaavat hänessä roolille ominaisia käyttäytymispiirteitä, samalla vahvistaen nuoren saamaa roolia. Nuori on sellainen minäkäläinen ryhmä antaa hänen olla. Yksittäisen nuoren on tärkeää hankkia oma paikkansa ja kaverit ryhmässä, sekä ymmärtää toimia oman paikkansa ehtojen mukaan. Nuoren yksilöllinen identiteetti ja itsearvostus kehittyvät kokemuksista ja elämyksistä sekä niistä kertomisen kautta. Nuori voi alkaa tupakoida koska haluaa muuttaa imagonsa kiltistä ja tunnollisesta oppilaasta kapi-nalliseen. (Korkiamäki 2013, 115, 166; Korkiamäki 2014, 39; Löfblom 2013, 11, 62; Hoikkala & Paju 2013, 140, 147–148; McLeod ym. 2008.)

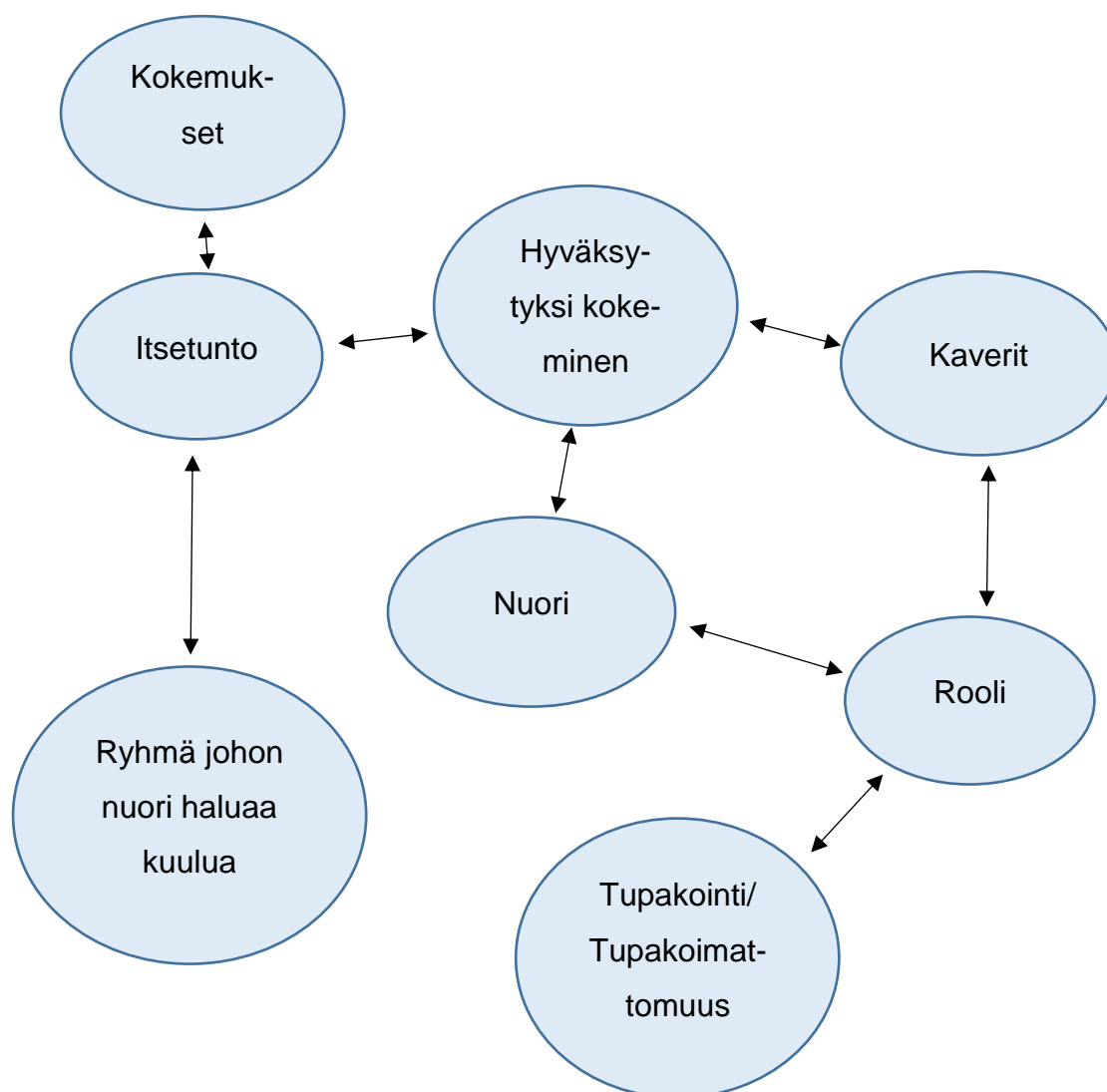
Hyväksytyksi kokemisen ja ryhmään kuulumisen tunne on nuoren kehityksen kannalta merkittävä asia. Vaikka nuori tekee omia yksilöllisiä ratkaisuja, haluaa hän kuitenkin myös sopeutua ja kuulua vertaistensa joukkoon. Ryhmän

säännöt ja normit määrittelevät kuka pääsee ryhmän jäseneksi ja kuka suljetaan ulkopuolelle. Säännöt ja normit muodostuvat ryhmään kuuluvien henkilöiden tunneperäisten kokemusten kautta ja näin ryhmän jäsenet määrittelevät henkilön aseman joko ryhmään kuuluvaksi tai ulkopuoliseksi. Sosiaalinen paine ja suuri halu kuulua ryhmään, aiheuttaa etenkin heikommassa asemassa olevissa nuorissa riskikäyttäytymistä. Tupakointi voidaan aloittaa, koska halutaan kuulua tiettyyn ryhmään jonka jäsenet tupakoivat. Ryhmän sisällä jäsenten kesken yhteenkuuluvuuden tunne, kontrolloiva huolenpito, jatkuvat sosiaalisen paikantumisen prosessit ja sosiaalisen tuen mahdollistuminen vertaisten kesken toimivat sosiaalisena kontrollina. Tämä kontrolli pitää ryhmän jäseniä yhdessä tai sulkee jäseniä ulkopuolelle, jos ryhmän normit ja säännöt eivät toteudu. (Korkiamäki 2013, 39, 43, 170, 155, 158; Horn 2011, 195–196; Ojajärvi 2015, 236; Kunz ym. 2014)

Tupakointi jakaa nuoria omiin ryhmiinsä sen perusteella, polttaako nuori vai ei. Yhtenäinen tupakointikäyttäytyminen ystävien kesken on enemmän selitettävissä ystävien valikoitumisella tupakointikäyttäytymisen perusteella kuin ystävien kannustamisella tupakointiin. Tupakoimattomat nuoret valitsevat ystävikseen tupakoimattomia ja tupakoivat nuoret muita tupakoivia. Tupakoinnin avulla nuoret rakentavat uudessa ympäristössä sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Suurin ennustaja nuoren tupakoinnin aloittamiseen on ystävien tupakointi. Nuoren, joka kuuluu tupakoivien ryhmään, voi olla vaikea päästä irti tupakoinnista, koska edustaminen tupakoivaa nuorta luo kulttuurisen esteen muuttaa omaa käyttäytymistään. Tupakoiva nuori on saanut tupakoivien ryhmässä statuksen, joka määrittelee hänet tupakoitsijaksi. Tupakoimattomat nuoret kokevat vertaisiltaan vahvaa painostusta olla polttamatta, koska tupakointi on ristiriidassa ryhmän imagon kanssa, johon nuori kuuluu. Vertaisten kesken on yleisempää painostaa tupakoimattomuuteen kuin tupakointiin. (Mercken ym. 2009; Al-Zabani & Kasim 2015; Puuronen 2017, 50; McLeod ym. 2008; Brady ym. 2013; Ojajärvi 2015, 199,)

Tupakointi voidaan aloittaa myös halusta näyttää vanhemmalta ja kokeneemalta. Nuoren tietoisuus tupakoinnin aiheuttamista mielikuvista muissa, toimii omaa identiteettiä rakennettaessa. Nuori haluaa näyttää olevansa kapinallinen, elää riskien kanssa ja uhmata vaaroja. Erilaisten kokemusten avulla nuori voi hankkia erilaisia rooleja ja vahvistaa omaa asemaansa vertaisten kesken.

Nuoret arvostavat kokemusten tuomaa elämän kokemusta, ja tupakoiva nuori näyttäytyy vertaisten keskuudessa kokeneelta. Sotilaan maskuliinisiin piirteisiin ja kovan jätjän rooliin yhdistetään usein tupakointi, joten se sopii hyvin varusmiesten imagoon ja tunteiden purkamisen keinoksi. Tupakointiin liitettiin myös tavoiteltavia ominaisuuksia kuten ulospäinsuuntautuneisuus ja kokeilunhalu. (Ojajärvi 2015, 206; Löfblom 2013, 134; McLeod ym. 2008; Peretti-Watel ym. 2007.) Kuvassa 3 on esitetty nuorten vertaissuhteiden vaikutus tupakointikäyttäytymiseen.

Kuva 3. Nuoren tupakointikäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät vertaisten keskuudessa

4.2 Uskomusten vaikutus nuorten tupakointikäyttäytymiseen

Suomessa tupakkatuotteiden mainonta on ollut kiellettyä vuodesta 1978 alkaen ja se näkyy hyvin nuorten tupakkamainosten vähäisessä havainnoinnissa. Nuorison tupakoinnin väheneminen on osa nuorisokulttuurin muutosta, jossa tupakoinnin arvostus on heikkenemässä. Kieltävä ja pelotteleva tupakkavalistus ei vaikuttaisi toimivan nuorten keskuudessa. Nuorille vaikuttavaa valistusta on enemmän osallistava, omakohtaisiin kokemuksiin ja nuorten elämässä ajankohtaisiin asioihin liittyvä tupakoinnin haitoista kertova visuaalinen valistus, jossa jää avoimia kysymyksiä nuorten omakohtaisesti ratkaistaviksi. Nuorille suunnattu tehokas tupakkavalistus on virittävää ja siihen liittyy ystävien tuki tupakoimattomuuteen. Tupakka-askeissa olevat varoitusmerkinnät ovat saaneet nuoria ajattelemaan tupakoinnin lopettamista tai pysymistä tupakoimattomana. Hyvin kohdennetulla ja suunnitellulla tupakointivalistus kampanjalla on vielä vuosienkin päästä vaikutusta nuorten asenteisiin tupakointia kohtaan. (Kinnunen ym. 2015, 36–37; Farrelly ym. 2009; Puuronen 2017, 49–50, 55-57; Brady ym. 2013; Ollila ym. 2014, 43.)

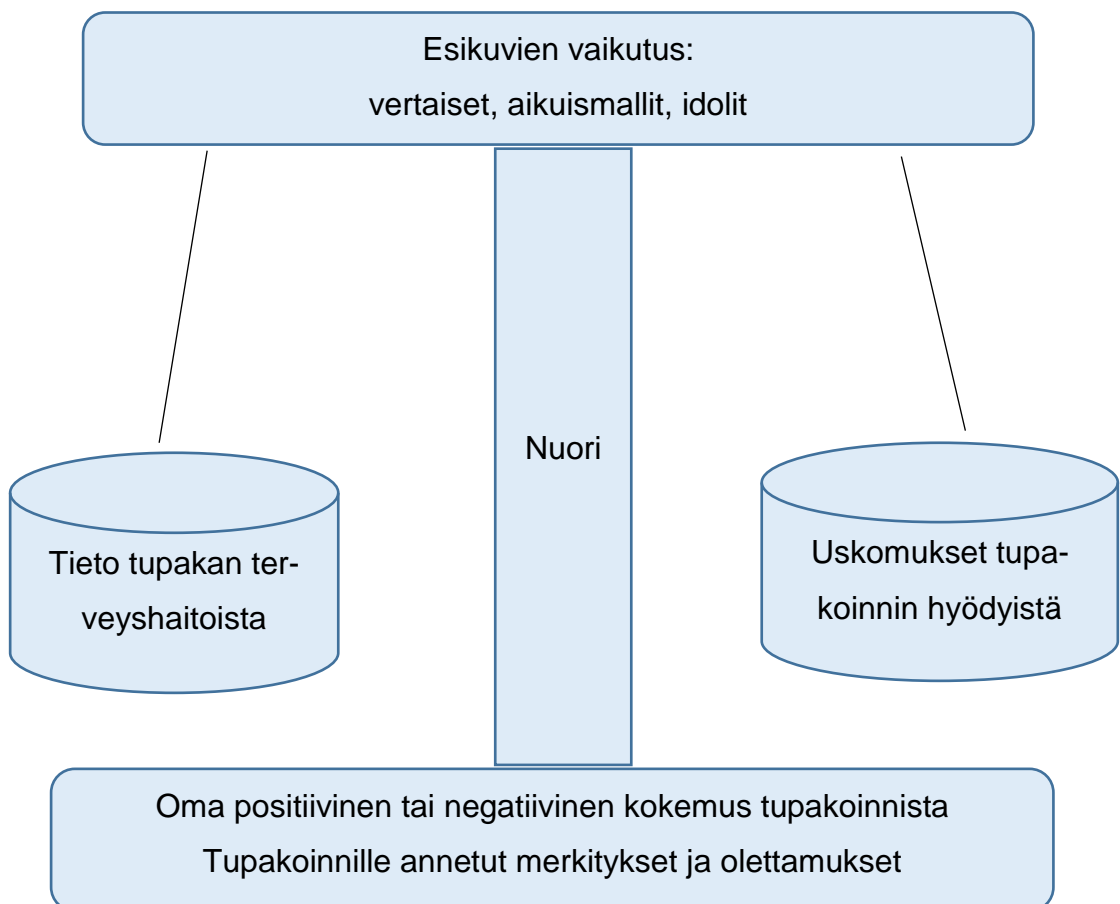
Nuorten tietämys ja uskomukset tupakoinnin terveysvaikutuksista ovat usein ristiriidassa keskenään nuorten ajatuksissa. Tupakoiva nuori usein neutralisoi mielessään tupakan haittoja. Nuori saa tupakoinnista positiivisia kokemuksia, jotka menevät tiedon edelle tupakoinnin haittavaikutuksista. Nuoret, jotka pitävät tupakoinnin haittavaikutuksia vähäisinä, tupakoivat muita todennäköisemmin. Tupakoinnille annettuja merkityksiä ovat: mielialalääke, stressin lievittäjä, tunteiden purkaja, sosiaalisten tilanteiden helpottaja, rentouttaja, tupakointi auttaa kestämään mielihapaa, vaikeita hetkiä, henkisiä paineita, kontrolloimaan painoa ja rakentamaan omaa identiteettiä. Nämä odotukset tupakoinnin positiivisista vaikutuksista ovat vahvempia kuin tietoisuus siitä, mitä riskejä tupakointiin liittyy. (Peretti-Watel ym. 2007; Ojajärvi 2015, 204-205; Raitasalo ym. 2012.) Al-Haqwi ym. (2010) tutkivat lääketieteen opiskelijoiden ajatuksia tupakoinnista. 94 % kertoi tupakan aiheuttavan vakavia sairauksia, mutta 20 % ajatteli tupakoinnilla olevan myös hyötyjä, kuten parempi stressinhallinta ja tupakoinnin ajateltiin ehkäisevän joitakin tauteja, kuten virusinfektioita ja Parkinsonin tautia. Ollilan ym. (2014, 43) tutkimuksen mukaan 13–15-vuotiaista

pojista 64 % ja tytöistä 78 % arvioivat päivittäiseen tupakointiin liittyvän vakavia terveydellisiä riskejä. Viidennes tutkimukseen vastanneista nuorista arvioi tupakoinnin olevan vaikeaa lopettaa, kun sen on aloittanut.

Esikuvien tupakointikäyttäytyminen vaikuttaa merkittävästi nuorten omaan tupakointikäyttäytymiseen. Esikuvilla tarkoitetaan mediasta nousevia idoleita, hyviä ystäviä, vanhempia ja sisaruksia sekä aikuismallina tai esimiesasemassa olevia henkilöitä. Parhaan ystävän tupakointi ja sosiaalinen ympäristö olivat merkittäviä tekijöitä nuoren tupakoinnin aloittamisessa. Myös nuoren suosio ryhmässä altisti tupakoinnille, mitä suositumpi nuori oli ja toimi yhdyshenkilönä useampien ryhmien välillä, sitä suurempi riski nuorella oli tupakointiin. Nuoren alttiutta tupakoinnin aloittamiseen vahvisti perhepiirissä olevien aikuisten tai sisarusten tupakointi. Nuoret eivät kuitenkaan kokeneet avointa painostusta tupakointiin vertaisiltaan, vaan ennemminkin jäljittelivät ihanomiensa vertaisten käytöstä. Tupakoiva aikuismalli, median luoma idoli tai johtavassa asemassa olevan henkilön tupakointi, viestittää nuorelle tupakoinnin hyväksyttävyyttä ja tavoiteltua toimintatapaa. (Ojajarvi 2015, 195 ja 206; Kempainen 2007, 75; Brady ym. 2013; Lakon & Valentene 2012; Yi-Chun ym. 2016; Puuronen 2017, 65; Mercken ym. 2009; Chan & Leatherdale 2011.)

Tupakoinnista hankittu henkilökohtainen positiivinen tai negatiivinen kokemus ohjaa nuoren tupakointikäyttäytymistä kokeilun jälkeen. Positiivisia kokemuksia ovat mm. nikotiinin aiheuttama fyysinen mielihyvä jota kuvataan ”pään pyörimisellä” ja rentouden tunteena. Sama nikotiinin aiheuttama tunne koetaan myös negatiivisena ”oksettavana” tunteena. Tupakoimattomat nuoret kuvaavat tupakointia ällöttäväksi tavaksi ja heidän kaveripiirinsä ei hyväksy tupakointia, eli tupakoimattomilla sosiaalinen paine auttaa pysymään tupakoimattomana. Tupakointiin yhdistetään mukava ja helppo elämäntapa kavereiden kesken ja tupakoivat nuoret käyvät enemmän kahviloissa ja baareissa kuin tupakoimattomat. Nuoret haluavat hankkia elämyksiä. Elämykseksi nuoret ovat määritelleet positiivisen, erityisen, unohtumattoman kokemuksen joka yhdistyy jännittävään, arvokkaana pidettyyn, nautintoon, iloon ja onnellisuuteen, joka on koettu yhdessä samanhenkisten ihmisten kanssa. Tupakointia itsessään ei määritellä elämykseksi, mutta se voi liittyä elämykseen osana sitä. Tupakoiville nuorille positiivisin kokemus tupakoinnista on rentouden tunne ja negatiiv-

visin ystävien paheksunta. Mitä enemmän nuori tupakoi, sitä enemmän tupakointi vastaa nuoren omiin psykologisiin tarpeisiin. Vähemmän tupakoivat toivat esille psykologisten tarpeiden lisäksi myös sosiaalisen kanssakäymisen tärkeyden. Psykosomaattista oireilua on eniten nuorilla, jotka olivat aloittaneet tupakkakokeilut varhain ja polttavat säännöllisesti. Tupakka vaikuttaa toimivan sille annettujen merkitysten ja oletusten mukaan. Nuoret, joilla on omakohtaisia positiivisia kokemuksia tupakoinnista, havaitsevat vähemmän riskejä ja enemmän hyötyjä tupakoinnista, vaikka tupakoinnin negatiiviset seuraukset, kuten yskä, hengitysvaikeudet ja muiden paheksunta ilmenevät nopeasti tupakoinnin aloittamisen jälkeen. (McLeod ym. 2008; Kemppainen 2007, 74; Löfblom 2013, 102; Brady ym. 2013; Peretti-Watel ym. 2007; Ojajärvi 2015, 204–205.) Kuvassa 4 on esitetty miten tieto ja uskomukset vaikuttavat nuoren tupakointikäyttäytymiseen.

Kuva 4. Tiedon ja uskomusten vaikutus nuoren tupakointikäyttäytymiseen

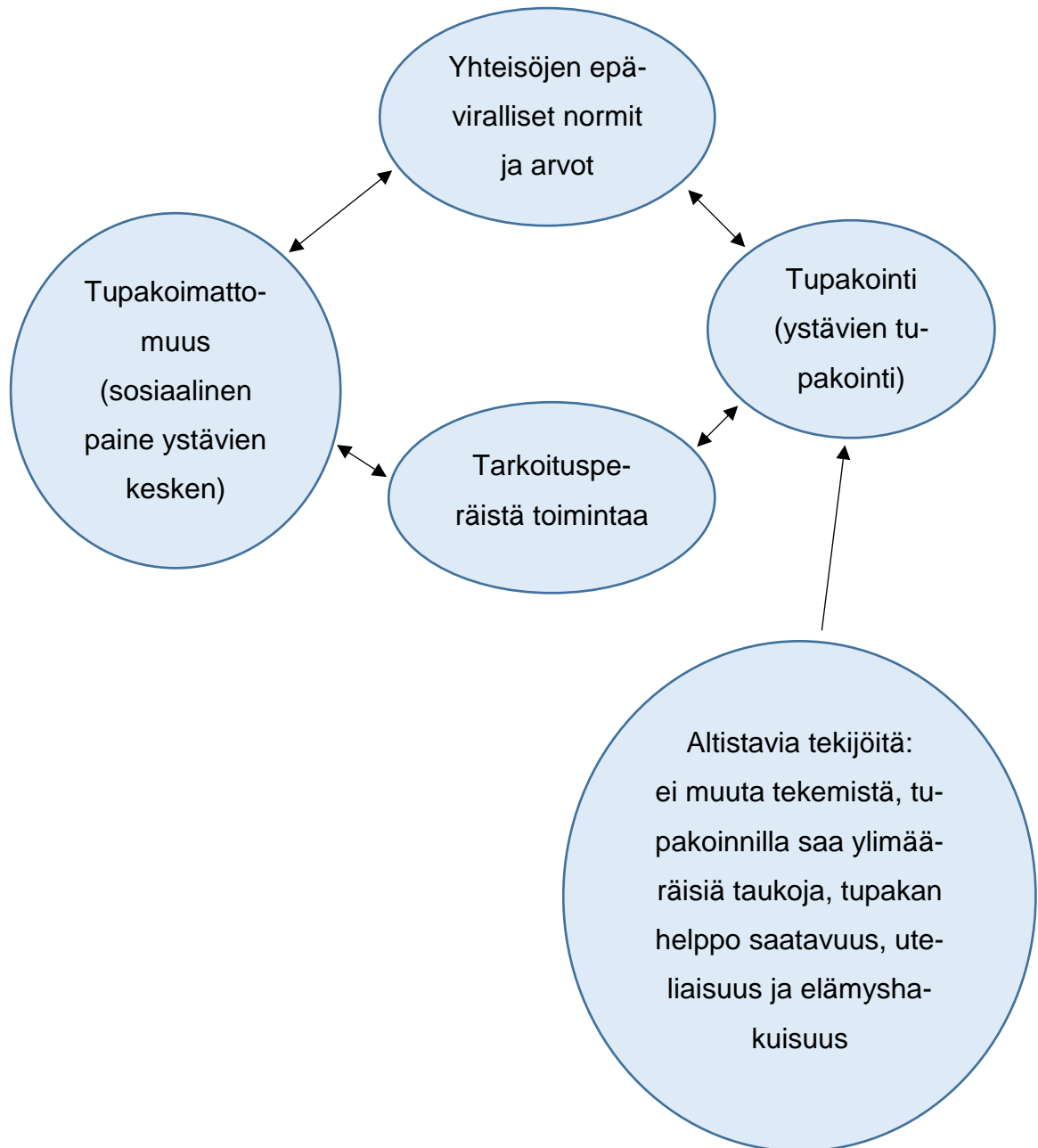
4.3 Muiden tekijöiden vaikutus nuorten tupakointiin

Tupakointi näyttäytyy tarkoitukselliseksi toimintana, siksi on yleisempää joko tupakoida tai olla tupakoimatta kuin polttaa satunnaisesti tupakkaa. Tietoinen päätös tupakoida liittyy nuoren kapinointiin, itsenäistymiseen, rajojen kokeilemiseen, vapauden tunteeseen ja omien valintojen tekemiseen. Tupakointi koetaan kiinnostavana uutena asiana. Nuoren minäkuva voi riippua siitä sosiaalisesta ryhmästä, johon hän kuuluu tai haluaisi kuulua, ja nuori muuttaa omaa käyttäytymistään täyttääkseen ryhmän normit ja käytöstavat. Aiemmin tupakoimaton nuori alkaa tupakoida, koska haluaa kuulua ryhmään, jossa muut tupakoivat. Tupakointi ryhmässä koetaan ystävien kanssa jaettuna positiivisena tunne-elämän kokemuksena. Myös tupakoimattomuus koetaan positiivisena erillisyytenä tupakoimattomien ryhmässä ja tupakoimattoman nuoren imagosta pidetään ryhmässä yhdessä kiinni. (McLeod ym. 2008; Löfblom 2013, 11; Hyvärinen ym. 2014, 69; Huang ym. 2014; Schaefer ym. 2012.)

Altistavia tekijöitä tupakoinnille ovat vertaisten tupakointi sekä mahdollisuus hankkia ja käyttää tupakkatuotteita. Yli puolet nuorista, jotka ovat kokeilleet tupakointia, ovat saaneet ensimmäisen tupakan vertaiseltaan. Tupakointi, päihdekokeilut ja ilkeiltä liittyvät sosiaalisena ilmiönä nuorten vertaissuhteisiin. Huono koulumenestys ja vähäinen vanhempien kanssa vietetty aika ennustavat nuorten tupakoinnin aloittamista ja sen arvostuksen lisääntymistä nuorten vertaisryhmissä. Altistavia tekijöitä ovat myös vapaa-ajan käyttöön liittyvät tekijät: ei ole muuta tekemistä, muut tupakoivat, jokin asia harmittaa tai tupakka-
tauot rytmittävät toimintaa. Koulun lähistöllä olevat tupakanvälittäjät vaikuttavat tupakointia lisäävästi tupakointia kokeilleiden keskuudessa, ja alttius tupakoinnin kokeiluun kasvaa tupakan helpon saatavuuden takia. Uskomukset ystävien tupakoinnista ja sosiaalisessa mediassa, kuten Facebookissa ja MySpacessa, julkaistut tupakointikuvat lisäävät nuorten tupakointia. (Brady ym. 2013; Korkiamäki 2013, 169; Kristjansson ym. 2013; Puuronen 2017, 29; Chan & Leatherdale 2011; Huang ym. 2014; Lakon & Valentene 2012; Oja-järvi 2015, 202–204.)

Olosuhteet tupakoinnille muodostuvat etenkin totaalisisissa laitoksissa kuten armeijassa, tupakointi on keino hankkia omaa aikaa ja hengähdystauko kontrollidussa ympäristössä. Tupakointi on myös sosiaalinen ilmiö, ja tupakointi nähdään toiminnan työvälineeksi stressaavissa tilanteissa kuten keskusteltaessa jostakin omaan elämään liittyvästä arasta aiheesta. Tupakoinnin yhteydessä asioita on helpompi ottaa esille kuin virallisimmissa keskusteluissa. Tupakkapaikat ovat epävirallisia sosiaalisia tiedon välityspaikkoja, joissa pääsee orientoitumaan uuteen ympäristöön (kouluun tai armeijaan) paremmin ja niitä eivät instituutioiden laatimat säännöt koske. Armeijassa on tupakointi tehty mahdolliseksi määrittelemällä erikseen tauot, joilla varusmiehet voivat tupakoida ja näin toiminta on tehty hyväksytyksi. Yhteisöillä on erilaisia epävirallisia normeja, arvoja ja ideaaleja, joiden pohjalta muodostuu yksittäisen nuoren ylittävä yhteisöllinen näkemys asiasta. Jos tämä näkemys on tupakointiin kannustava, nuori voi alkaa tupakoida tavan vuoksi, koska se kuuluu asiaan. Varusmiespalveluksen aikana usein tapahtuu näin, koska tupakointi mielletään osaksi varusmiespalvelua. Osa tavan vuoksi tupakoinnin aloittaneista nuorista lopettaa tupakoinnin varusmiespalveluksen päätyttyä ja osa jatkaa tupakointia. Ryhmän ominaisuudet tarttuvat ryhmästä yksilöön ja lankeavat yksilön ominaisuudeksi. (Ojajärvi 2015, 199–207,236; Hoikkala & Paju 2013, 147; Kristjansson ym. 2013; Puuronen 2017, 74 ja 77.)

Uteliaisuus on yksi syy tupakoinnin aloittamiseen. Elämyshakuisuus liittyy nuorilla päihteiden käytön kokeiluun. Elämyksiin liittyy riskien ottamista, poikkeuksellista, vauhdikasta ja jännittävää toimintaa. Tupakointiin yhdistetään seikkailunhalu yhdessä ystävien kanssa. Tupakkapaikalla myös tieto ja juorut leviävät nopeasti ja tiedonhalu on yhtenä syynä aloittaa tupakointi. Saudi-Arabiassa, jossa tupakkatuotteita saa mainostaa mediassa, todettiin mainonnan lisäävän nuorten kiinnostusta tupakointiin. (Löfblom 2013, 107–108, 226; Ojajärvi 2015, 200; McLeod ym. 2008; Al-Zabani & Kasim 2015.) Kuvassa 5 on esitetty muiden tekijöiden vaikutus nuoren tupakointikäyttäytymiseen.

Kuva 5. Muita nuoren tupakointikäyttäytymiseen liittyviä tekijöitä

5 POHDINTA

5.1 Luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa kriteereinä käytetään uskottavuutta, siirrettävyyttä, refleksiivisyyttä ja vahvistettavuutta. Myös tutkijan objektiivisuus ja puolueettomuus ovat tutkimuksen luotettavuutta lisääviä tekijöitä. Tutkimuksen validiteetti, reliabiliteetti ja tutkimuksen toistettavuus, on myös otettava huomioon luotettavuuden tarkastelussa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–143; Kylmä & Juvakka 2007, 127–129.)

Uskottavuus laadullisessa tutkimuksessa on tutkimuksen ja sen tulosten uskottavuuden osoittamista. Uskottavuutta vahvistaa tutkijan oma perehtyneisyys tutkittavaan ilmiöön sekä tutkimuksen aikana pidetty päiväkirja, jonka avulla tutkija voi tarkastella havaintojaan, tekemiään valintoja ja hyödyntämään niitä oman toimintansa tiedostamisessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.) Tässä opinnäytetyössä uskottavuutta lisää tutkijan aikaisempi 3 vuoden työskentely lasten ja nuorten parissa psykiatrian osastoilla. Opinnäytetyön aikana on pidetty päiväkirjaa, jossa kaikki vaiheet sekä hakutermeihin ja aineistoon liittyvät valinnat on kirjattu muistiin. Uskottavuutta lisää myös alkuperäistutkimusten hyvä satavuus sekä tulosten samansuuntaisuus, vaikka alkuperäistutkimuksia on tehty eri maanosissa samasta aiheesta.

Tutkimuksen siirrettävyys tarkoittaa tutkimustulosten siirrettävyyttä vastaavansiin tilanteisiin (Kylmä & Juvakka 2007, 129). Tämän opinnäytetyön alkuperäistutkimukset on julkaistu laajasti eri maanosissa, mutta tulokset ovat kuitenkin samansuuntaisia ja vertailukelpoisia myös Suomessa. Suomi on mukana ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) tutkimuksessa, jossa neljän vuoden välein 23–36 Euroopan maassa tehdään koululaistutkimus nuorten päihteiden käytöstä (Raitasalo ym. 2012, 3). Tässä opinnäytetyössä on käytetty myös ESPAD-tutkimusta (2012). Opinnäytetyö kuvaa yleisesti nuorten tupakointikäyttäytymistä ja uskomuksia ja olisi siirrettävissä koskemaan erikseen määriteltyjä nuorisoryhmiä rajaamalla ainestoa iän tai jonkin muun tekijän perusteella.

Refleksiivisyys tutkimuksessa tarkoittaa myös objektiivisuutta ja puolueettomuutta tutkijan kannalta. Tutkimuksen tekijä on tuotava esiin, miten aineistoon

ja tutkimusprosessiin on vaikuttanut tutkijan omat lähtökohdat tutkimusta tehdessä koska laadullisessa tutkimuksessa tutkija luo oman tutkimusasetelmansa. (Kylmä & Juvakka 2007, 129; Tuomi & Sarajärvi 2009, 134 –136.) Tässä työssä tutkija on pyrkinyt olemaan objektiivinen ja puolueeton ja tarkastelemaan tuloksia avoimin mielin. Analyysirunko on muodostettu pohjautuen aiheesta julkaistuihin aikaisempiin tutkimuksiin. Opinnäytetyön on tehnyt vain yksi tutkija, joten kaikki tutkimuksen vaiheet ovat vain yhden tutkijan arvioinnin tulosta. Aineisto koostuu suurimmaksi osaksi englanninkielisistä tutkimuksista. Tutkija joutui käyttämään paljon aikaa ja käyttämään eri sanakirjoja lukiessaan tutkimuksia ja yrittäessä ymmärtää englanninkielistä tutkimuskieltä oikein, koska tutkijalle englanninkielisten tutkimusten lukeminen oli uutta.

Vahvistettavuus on koko tutkimusprosessin kirjaamista niin, että toinen tutkija voi seurata tutkimusprosessin etenemistä. Tämä tarkoittaa myös tutkimuksen reliabiliteettia, tutkimus on toistettavissa samanlaisena toisen tutkijan tekemänä. (Kylmä & Juvakka, 2007, 129; Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Vahvistettavuutta tässä opinnäytetyössä lisää työn eteneminen johdonmukaisesti, jokainen vaihe on kirjoitettu työhön tarkasti auki. Lukija pystyy seuraamaan vaiheittain koko opinnäytetyön etenemistä, analyysiprosessin etenemistä ja tulosten raportointia. Opinnäytetyö on toistettavissa huolellisen raportoinnin tuloksena. Tämä opinnäytetyö on siirrettävissä ja tehtävissä uudelleen muuttamalla hakutermejä esimerkiksi aikuisten tupakointikäyttäytymistä tutkittaessa, koska tutkimusprosessi, tietokannat ja hakutermit, on kuvattu tarkkaan tutkimuksessa.

Tutkimuksen validiteetti täyttyy, kun tutkimuksessa on pysytty tutkimuskysymysten rajoissa ja tuloksissa vastataan tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksessa siis tutkitaan asioita, joita on aiottu tutkia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Tässä opinnäytetyössä on pitäydytty tutkimuskysymysten rajoissa ja tuloksissa esitetään vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksen eettisiä periaatteita ovat: ihmisoikeuksien kunnioittaminen, haitan välttäminen, oikeudenmukaisuus, rehellisyys, luottamus ja kunnioitus. Hyvä eettinen kriteeri on myös tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Sisäisesti johdonmukainen tutkimus on eettisesti kestävä, tutkimussuunnitelma on hyvin laadittu, tutkimusasetelma on sopiva ja raportointi on selkeää. (Kylmä & Ju-

vakka, 2007,147; Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Tämä opinnäytetyö on kirjallisuuskatsaus, joten työssä käytetään toisten tutkijoiden tekemiä tutkimuksia. Tässä työssä käytettyjen alkuperäisten tutkimusten lähdeviitteet on merkitty lainausten yhteyteen ja lähdeluetteloon, joten tutkimusten tekijät ovat jäljitettävissä ja alkuperäisten tutkimusten tekijöiden oikeuksia on kunnioitettu. Aineiston luokittelua tehdessä on lähdeviitteet merkitty jokaisen mukaan otetun lauseen yhteyteen. Tämä opinnäytetyö etenee sisäisesti johdonmukaisesti, tutkimusasetelma, tutkimuksen vaiheet, tulokset ja raportointi on selkeästi esitetty. Pohdinnassa on tuotu esiin tähän tutkimukseen vaikuttaneita tekijöitä.

5.2 Johtopäätökset ja hyödynnettävyys

Nuoren itsetunnon kehittymiselle on tärkeää tuntea kuuluvansa joukkoon ja tulla hyväksytyksi, ja siksi nuoren halu kuulua johonkin tiettyyn ryhmään voi olla merkittävä tekijä tupakoinnin aloittamisessa. Tätä tukee myös aikaisempien tutkimusten tulos, jonka mukaan ystävien tupakointi on suurin syy aloittaa tupakointi. Tupakoivien nuorten keskuudessa ei kuitenkaan koeta ystävien painostusta tupakointiin, mutta tupakoimattomien keskuudessa on sosiaalista painostusta pysyä tupakoimattomana. Tätä tietoa tulisi hyödyntää nuoren tupakoinnin ehkäisemisessä ja tukemisessa tupakoinnin lopettamiseen. Tupakoinnin markkinoinnin kieltäminen ja varoittavat kuvat sekä tekstit tupakka-askeissa ovat tulosten mukaan tehonneet. Tupakointimainosten havaitseminen on vähentynyt ja varoituskuvat sekä tekstit ovat saaneet nuoria ajattelemaan tupakoinnin haittavaikutuksia. Näiden tulosten mukaan kuvat ja visuaaliset tekijät tehoavat nuoriin tupakkavalistusta toteuttaessa. Pelotteleva ja kieltävä tupakkavalistus ei nuorten mukaan ole tehokasta, vaan nuorten elämään konkreettisesti, oikeiden kokemusten kautta linkittyvä, ajatuksia herättävä valistus, jossa nuoret ovat itse mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa sitä, on tehokkaampaa.

Tulosten perusteella tupakalle annetut merkitykset vaikuttavat olevan vahvempia kuin tieto tupakan haitallisista terveysvaikutuksista. Nuoret ovat hyvin tietoisia tupakoinnin terveyshaitoista, mutta mielikuvat ja uskomukset tupakan positiivisista vaikutuksista menevät terveystiedon edelle tupakointia aloitettaessa ja varsinkin myöhemmin jo säännöllisesti tupakoitaessa. Tupakoinnin po-

sitiiviset mielikuvat liittyvät sosiaaliseen kanssakäymiseen, rentouden tunteeseen ja selviytymiseen vaikeista tilanteista helpommin. Perinteinen tupakkavalistus ja kiellot ovat tehonneet, koska nuoret ovat tietoisia tupakoinnin haittavaikutuksista, mutta uusia keinoja tulisi löytää siihen, miten asenteita tupakoinnin positiivisiin vaikutuksiin voitaisiin muuttaa ja miten näistä sosiaalisista ja vaikeista tilanteista voisi selviytyä muuten kuin tupakoimalla.

Esikuvien ja sosiaalisen ympäristön merkitys nousee myös tärkeäksi tekijäksi nuoren tupakoinnille altistavina tekijöinä. Vanhempien ja nuorten kanssa läheisessä tekemisissä olevien aikuismallien tupakoimattomuus ja kielteinen suhtautuminen tupakointiin tukee nuorten tupakoimattomuutta. Tulosten mukaan nuoret, joiden perheessä poltetaan tupakkaa, ovat alttiimpia hakeutumaan vertaistensa joukkoon jotka tupakoivat. Tämä opinnäytetyö keskittyy vain vertaissuhteiden vaikutuksiin tupakointikäyttäytymisessä, mutta monessa kohtaa tutkimuksissa nousi esiin myös perheiden ja aikuismallien merkitys nuorten tupakointikäyttäytymisessä. Olosuhteet tupakoinnille ovat myös tärkeässä roolissa tupakoimattomuuteen tukemisessa. Ojajärven (2015) tutkimuksessa varusmiesten tupakoinnista nousivat esille instituution mahdollistamat ja osittain myös kannustamat tupakointikäytännöt. Vapaa-aika merkitsi tupakointia, koska muuta tekemistä ei ollut, ja vapaa-aikaa myös sai menemällä tupakka-
tauolle. Tutkimus on varuskunnassa toteutettu, mutta paljon samaa on nuorten käyttäytymisessä koulujen välitunneilla. Tupakointi on kiellettyä ja siihen ei kannusteta, mutta toisen asteen oppilaitoksissa välitunnit ovat oppilaiden omaa kontrolloimatonta aikaa tehdä mitä haluavat. Jos mielekästä tekemistä ei ole ja tupakointi on mukavaa sosiaalista toimintaa, jossa voidaan vaihtaa tietoja ja solmia sosiaalisia suhteita, niin se näyttää parempana vaihtoehtona pelkälle seisoskelulle ja odottamiselle.

Haasteena olisi kehittää toisen asteen opiskelijoille tupakoinnin korvaava tekemistä, ennen kuin tupakoinnista muodostuu tapa, jota on vaikea enää muuttaa. Toisen asteen opiskelijat ovat kehityksessään vaiheessa, johon kuuluu kapinointi auktoriteetteja vastaan. He haluavat ottaa riskejä, hankkia elämyksiä ja näyttää kokeneelta toisten nuorten keskuudessa ja näin muodostaa omaa identiteettiä ja asemaa vertaisten joukossa. Tupakointi on yksi tapa ilmentää näitä asioita. Tulisi löytää keinoja, miten tupakan merkitystä voisi vähentää tai muuttaa asenteita tupakoinnin vastaisiksi. Tupakoivat nuoret olisi

hyvä saada osallistumaan tupakoinnin vastaisen ohjausmateriaalin valmistamiseen, koska tulosten mukaan osallistavalla ja kokemuksiin perustuvalla valistuksella on nuorten keskuudessa vaikutusta.

Opinnäytetyö onnistui tavoitteessa kerätä tietoa systemaattisella kirjallisuuskatsauksella nuorten tupakointikäyttäytymisestä. Tulokset nuorten vertaissuhteiden sekä uskomusten vaikutuksesta tupakointikäyttäytymiseen olivat samansuuntaiset kuin teoriassa on esitetty. Tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa nuorille kohdennettua tupakointivalistusta Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa meneillään olevassa VERSUS-hankkeessa (2017). Kirjallisuuskatsauksessa tuli esille ystävien merkitys nuorten tupakoimattomuuteen tukemisessa sekä nuoria osallistava ja ajatuksia herättävä valistustapa tupakointivalistuksen toteuttamisessa. Näitä tietoja tulisi hyödyntää uusien visuaalisten menetelmien kehittämisessä nuorten tupakointivalistuksessa. Jatkossa voisi tutkia nuorten tietoa, asenteita ja uskomuksia nuuskan, sähkösavukkeiden, alkoholin ja kannabiksen vaikutuksista terveyteen ja mitä hyötyjä nuoret kokevat näistä aineista saavansa. Tuloksia voisi verrata tämän opinnäytetyön tuloksiin ja päätellä ovatko tulokset samansuuntaisia kaikkien päihteiden osalta.

LÄHTEET

- Al-Haqwi, A., Tamim, H. & Asery, A. 2010. Knowledge, attitude and practice of tobacco smoking by medical students in Riyadh, Saudi Arabia. *Annals of Thoracic Medicine* July–September 2010: 5(3), 145–148. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_hrca231479731 [viitattu 30.11.2017].
- Al-Zalabani, A. & Kasim, K. 2015. Prevalence and predictors of adolescents' cigarette smoking in Madinah, Saudi Arabia: a school-based cross-sectional study. *BMC Public Health*. 21.1.2015:17. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_ofa459626222 [viitattu 30.11.2017].
- Brady, S., Morrell, H., Song, A. & Halpern-Felsher, B. 2013. Longitudinal Study of Adolescents' Attempts to Promote and Deter Friends' Smoking Behavior. *Journal of Adolescent Health*. 2013:53, 772–777. E-artikkeli. Saatavissa: [https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.sciversesciencedirect_elsevierS1054-139X\(13\)00362-5](https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.sciversesciencedirect_elsevierS1054-139X(13)00362-5) [viitattu 24.11.2017].
- Chan, W. & Leatherdale, S. 2011. Tobacco retailer density surrounding schools and youth smoking behaviour: a multi-level analysis. *Tobacco Induced Diseases*. 27.7.2011, 9. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_hrca265232645 [viitattu 30.11.2017].
- Corcoran, N. 2010. Theories and models in communicating health messages. Teoksessa Corcoran, N. (toim.) *Communicating health*. London: SAGE Publications Ltd, 5–31.
- Corcoran, N. & Corcoran, S. 2010. Social and psychological factors in communication. Teoksessa Corcoran, N. (toim.) *Communicating health*. London: SAGE Publications Ltd, 32–52.
- Dunn, J. 2011. Mind-Reading, Emotion Understanding, And Relationships. Teoksessa: Killen, M & Koplan, J. (toim.) *Social development in childhood & adolescence*. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd, 118–122.
- Farrelly, M., Davis, K., Duke, J. & Messeri, P. 2009. Sustaining "Truth": Changes in Youth Tobacco Attitudes and Smoking Intentions after 3 Years of a National Antismoking Campaign. *Health Education Research*. 1.2.2009, 42–48. E-artikkeli. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.ericEJ903124> [viitattu 28.11.2017].
- Gissler, M., Kekkonen, M., Känkänen, P., Muranen, P. & Wrede-Jäntti, M. 2014. Nuoruus toisin sanoen - Nuorten elinolot -vuosikirja 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/120384> [viitattu 24.11.2017].
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15 uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, T. & Paju, P. 2013. Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 139. Tampere: Tammerprint Oy.

Horn, S. 2011. Group Status, Group Bias, and Adolescents' Reasoning About the Treatment of Others in School Contexts. Teoksessa: Killen, M & Koplan, J. (toim.) Social development in childhood & adolescence. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd, 184–121.

Huang, G., Soto, D., Fujimoto, K. & Valente, T. 2014. The interplay of friendship networks and social networking sites: longitudinal analysis of selection and influence effects on adolescent smoking and alcohol use. *The American Journal of Public Health*. August 2014, e51-e59. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_hrca378024487 [viitattu 30.11.2017].

Hyvärinen, R., Riitaoja, A.-L. & Särkelä, E. 2014. Peruskoulu samuuden, erillaisuuden ja toiseuden kokemusten tilana. Teoksessa: Gissler, M., Kekkonen, M., Känkänen, P., Muranen, P. & Wrede-Jäntti, M. (toim.) Nuoruus toisin sanoen - Nuorten elinolot -vuosikirja 2014. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW dokumentti. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/120384> [viitattu 3.11.2017].

Kautonen, S. 2003. Ammatillisen koulutuksen aulaturistit. Supra-projektin mahdollisuudet nuoren identiteettityön suuntaamisessa. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8748/G0000491.pdf?sequence=1> [viitattu 28.1.2018].

Kempainen, U. 2007. Ninth-Grade Adolescents' Health Behaviour in the Pitkäranta District (Russian Karelia) and in Eastern Finland. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.

Kinnunen, J., Pere, L., Raisamo, S., Katainen, A., Ollila, H. & Rimpelä, A. 2017. Nuorten terveystapatutkimus 2017: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:28. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80160/V2_kirjanmerkit_20170824_Suomi%20100_NTTT2017_korjaukset_muksu%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 29.12.2017].

Kinnunen, J., Pere, L., Lindfors, P., Ollila, H. & Rimpelä, A. 2015. Nuorten terveystapatutkimus 2015. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö – 1977–2015. Sosiaali ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/126379> [viitattu 9.10.2017].

Korkiamäki, R. 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9124-5> [viitattu 12.3.2018].

Korkiamäki, R. 2014. ”Jos mä nyt voisin saada ystäviä” – Ulkopuolisuus vertaissuhteissa nuorten kokemana. Teoksessa: Gissler, M., Kekkonen, M., Känkänen, P., Muranen, P. & Wrede-Jäntti, M. (toim.) Nuoruus toisin sanoen - Nuorten elinolot -vuosikirja 2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/120384> [viitattu 3.11.2017].

- Kristjansson, A., Sigfusdottir, I. & Allegrante, J. 2013. Adolescent substance use and peer use: a multilevel analysis of cross-sectional population data. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*. 31.7.2013, 27. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_hrca339033203 [viitattu 27.11.2017].
- Kunz, J., Greenley, R., Mussatto, K., Roth-Wojcicki, B., Miller, T., Freeman, M. & Lerand, S. 2014. Personal attitudes, perceived social norms, and health-risk behavior among female adolescents with chronic medical conditions. *Journal of Health Psychology*. July 2014, 877–886. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.sagej10.1177_1359105313481077 [viitattu 27.11.2018].
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. E-kirja. Helsinki: Edita. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.139332> [viitattu 28.1.2018].
- Lakon, C. & Valente, T. 2012. Social integration in friendship networks: The synergy of network structure and peer influence in relation to cigarette smoking among high risk adolescents. *Social Science & Medicine*. May 2012, 1407–1417. E-artikkeli. Saatavissa: [https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.sciver-sciencedirect_elsevierS0277-9536\(12\)00126-8](https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.sciver-sciencedirect_elsevierS0277-9536(12)00126-8) [viitattu 27.11.2017].
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Löfblom, K. 2013. Nuorten kokemien elämysten yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset. Turun yliopisto. Väitöskirja. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5287-8> [viitattu 17.3.2018].
- McLeod, K., White, V., Mullins, R., Davey, C., Wakefield, M. & Hill, D. 2008. How Do Friends Influence Smoking Uptake? Findings From Qualitative Interviews With Identical Twins. *The Journal of Genetic Psychology*. 2008:169, 117–131. E-artikkeli. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.tay-franc10.3200%2FGNTP.169.2.117-132> [viitattu 23.11.2017].
- Mercken, L., Snijders, T., Steglich, C. & de Vries, H. 2009. Dynamics of adolescent friendship networks and smoking behavior: Social network analyses in six European countries. *Social Science & Medicine*. November 2009, 1506–1514. E-artikkeli. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.narcisrug:oai:pure.rug.nl:publications%2Fbb7100b5-5f38-4058-9aa7-3b08cb2e77ac> [viitattu 25.11.2017].
- MOT. Elektroninen sanakirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/>. [viitattu 28.1.2018].
- Ojajärvi, A. 2015. Terve sotilas! Etnografinen tutkimus varusmiesten terveystajusta sosiaalisena ilmiönä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimuseura julkaisuja 163. Helsinki: Unigrafia.
- Ollila, H., Ruokolainen, O & Heloma, A. 2014. Yläkoululaisten tupakointi Suomessa - Global Youth Tobacco Survey 2012 -tutkimuksen maaraportti. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/125469> [viitattu 9.10.2017].

- Peretti-Watel, P., Beck, F., Legleye, S. & Moatti, J.-P. 2007. Becoming a smoker: adapting Becker's model of deviance for adolescent smoking. *Health Sociology Review*. February 2007, 53–67. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_ofa165311918 [viitattu 28.11.2017].
- Puuronen, A. 2012. Ei pala, palaa, ei pala... Laadullinen tutkimus nuorten tupakoimattomuuden edistämisestä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 126.
- Puuronen, A. 2017. Savuton tuki. Tupakkatyön osallistava kehittäminen kohdennetussa nuorisotyössä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 188.
- Raitasalo, K., Huhtanen, P. & Ahlström, S. 2012. Nuorten päihteiden käyttö sekä käsitykset niihin liittyvistä riskeistä ja saatavuudesta Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 1995–2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/102916> [viitattu 9.10.2017].
- Ruokolainen, O. 2012. Sosiaalinen Asema ja Terveyskäyttäytyminen: lukio- ja ammattioppilaitoksissa opiskelevien nuorten erot. Helsinki: Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/37440> [viitattu 13.4.2017].
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. 1. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salovaara, H. 2004. Oppimisen teoriasta tukea tieto- ja viestintäteknikan pedagogiseen käyttöön. Suomen virtuaaliyliopisto. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.9.2004. Saatavissa: http://tievie oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_3/piage-tin_kasitys.htm [viitattu 18.4.2017].
- Schaefer, D., Haas, S. & Bishop, N. 2012. A dynamic model of US adolescents' smoking and friendship networks. *The American Journal of Public Health*. June 2012, e12–e18. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_hrca322499759 [viitattu 25.11.2017].
- Sotkanet. 2017. Tulostaulukko. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szYptw4zsNZNAwA=®ion=s07MBAA=&year=sy6rsDbS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=201709141202> [viitattu 29.12.2017].
- Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2. korjattu painos. Turku: Turun yliopisto.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Aloittamisen riskitekijät. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakointi-suomessa/nuorten-tupakointi/aloittamisen-riskitekijat> [viitattu 14.4.2017].
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Savuton suomi 2030. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/savuton-suomi-2030> [viitattu 29.12.2017].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VERSUS-hanke. s.a. Tupakkatuotteisiin liittyviin nuorten vertaisuskomuksiin vaikuttaminen pelillisin ja kuvallisin menetelmin. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/versus-tupakkatuotteisiin-liittyviin-nuorten-vertaisuskomuksiin-vaikuttaminen-pelillisin-ja-kuvallisin-menetelmin/> [viitattu 29.12. 2017].

Husbands, J. 2007. Promoting Healthy Lifestyles. Teoksessa: Wills, J. (toim.) Promoting Health. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 129–153.

Yi-Chun, C., Hui-Wen, H., Chung-Ping, C., Hsin-Chin, H. & Chih-Ling, H. 2016. A path model of smoking behaviour among senior high school students in Taiwan. Health Education Journal. 2016:75, 105–116. E-artikkeli. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/PrimoRecord/pci.gale_ofa446633817 [viitattu 30.11.2017].

YSA- Yleinen suomalainen asiasanasto. 2018. Kansalliskirjasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://finto.fi/ysa/fi/> [viitattu 28.1.2018].

Tekijät, vuosi, tutkimus ja maa	Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen tarkoitus	Keskeiset tulokset
<p>Al - Haqwi, A., Tamim, H. & Asery, A. 2010</p> <p>Knowledge, attitude and practice of tobacco smoking by medical students in Riyadh, Saudi Arabia.</p> <p>Saudi-Arabia</p>	<p>Poikkileikkaustutkimus kahdessa lääketieteen oppilaitoksessa, toteutettu kyselytutkimuksena</p> <p>Tarkoitus tutkia lääketieteen opiskelijoiden tupakointia, asenteita, käytäntöjä ja tietoisuutta tupakan terveyshaitoista</p>	<p>19% opiskelijoista poltti tupakkaa ja 94% piti sitä terveydelle vaarallisenä ja ohjasivat potilaitaan tupakoimattomuuteen. 88% olisi kieltänyt tupakoinnin julkisilla alueilla. 20% ajatteli tupakoinnilla olevan positiivisia vaikutuksia kuten stressin helpottaminen. Huolimatta hyvästä tietoisuudesta tupakan vaaroista, tupakoivat opiskelijat jatkoivat silti tupakointia</p>
<p>Al-Zalabani, A. & Kasim, K. 2015</p> <p>Prevalence and predictors of adolescents' cigarette smoking in Madinah, Saudi Arabia: a school-based cross-sectional study.</p> <p>Saudi-Arabia</p>	<p>Poikkileikkaustutkimus kyselylomakkeella yläkoulu/lukiolaisten nuorten (11-19 v) tupakointikäyttäytymisestä.</p> <p>Tarkoitus tutkia Madinahin nuorten tupakoinnin yleisyyttä ja ennustaa nuorten tupakointikäyttäytymistä.</p>	<p>Vastausprosentti oli 97,7 ja nuorista 15% kertoi tupakoivansa. Suurin syy tupakoinnille oli parhaan ystävän tupakointi, ja seuraavaksi merkittävin tekijä oli vanhempien tupakointi. Muita merkittäviä tekijöitä olivat uskominen tupakoinnin harmittomuuteen, tupakkamainonta mediassa ja käytössä olevat taskurahat</p>
<p>Brady, S., Morrell, H., Song, A. & Halpern-Felsher, B. 2013</p> <p>Longitudinal Study of Adolescents' Attempts to Promote and Deter Friends' Smoking Behavior.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Kyselytutkimus joka toteutettiin neljänä vuonna yläkoulun yhdeksäsluokkalaisten (n. 14 vuotiaalle)</p> <p>Tarkoituksena tutkia nuorten ilmoittamia tekoja joilla he joko edistävät tai ehkäisevät ystävien tupakointia ja miten tekojen vaikutukset vaihtelevat nuorten tupakointi kokemuksissa.</p>	<p>Nuoret yrittävät enemmän ehkäistä vertaisensa tupakointia kuin kannustaa siihen. Myös tupakoivat nuoret kannustivat vertaisiaan tupakoimattomuuteen. Negatiiviset kokemukset tupakoinnista lisäsivät nuoren ystävien kannustamista tupakoimattomuuteen.</p>

<p>Chan, W. & Leatherdale, S. 2011</p> <p>Tobacco retailer density surrounding schools and youth smoking behaviour: a multi-level analysis.</p> <p>Kanada</p>	<p>Kyselytutkimus 9-12 luokkalaisille lukiolaisille 76 koulussa Kanadan Ontariossa.</p> <p>Tarkoitus tutkia miten tupakan vähittäiskauppioiden tiheys koulun ympäristössä ja sosiaalinen tupakointi vaikuttavat tupakoimattomien nuorten alttiuteen alkaa polttaa sekä miten se vaikuttaa satunnaisten tupakoitsijoiden ja päivittäisten tupakoitsijoiden tämän hetkiseen polttamiseen.</p>	<p>Tupakan helpompi saatavuus koulun lähellä olevista vähittäiskaupoista altistivat tupakoimattomia nuoria aloittamaan tupakoinnin ja vaikuttivat tupakointia lisäävästi myös satunnaissilla ja päivittäisillä tupakoitsijoilla. Myös sosiaaliset tekijät altistivat tupakoinnille, erityisesti sukulaisten ja läheisten ystävien tupakointi.</p>
<p>Farrelly, M., Davis, K., Duke, J. & Messeri, P. 2009</p> <p>Sustaining "Truth": Changes in Youth Tobacco Attitudes and Smoking Intentions after 3 Years of a National Antismoking Campaign.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Aineisto koottu kahdeksasta poikkileikkaus tutkimuksesta joissa puhelinhaastatteluilla kerättiin tietoa 12-17-vuotiailta.</p> <p>Tarkoitus tutkia miten nuorten asenteet, uskomukset ja aiomukset tupakointia kohtaan ovat muuttuneet kolmen vuoden kuluttua kampanjoista joissa sekä tupakkayhtiö että American Legacy-säätiö kampanjoivat mediassa tupakointia vastaan.</p>	<p>Asenteet tupakointia vastaan olivat muuttuneet kielteisemmiksi ja oma aikomus alkaa tulevaisuudessa polttaa oli vähentynyt. Tupakateollisuuden mainonta oli alkuun vaikuttanut ristiriitaiselta ja jopa lisännyt tupakointia, mutta ei vaikuttanut kuitenkaan lopputulokseen, jossa asenteet tupakointia kohtaan olivat muuttuneet kielteisemmiksi.</p>

<p>Gissler, M., Kekkonen, M., Känkänen, P., Muranen, P. & Wrede-Jäntti, M. 2014</p> <p>Nuoruus toisin sanoen - Nuorten elinolot -vuosikirja 2014.</p> <p>Suomi</p>	<p>Kirja tarkastelee monitieteisesti toiseuden kokemuksia lapsuudessa ja nuoruudessa.</p> <p>Kirjan tarkoitus on kuvata ajankohtaisesti nuorten kokemuksia, näkökulmia ja tuoda esiin tilastotietoa nuoria koskevassa julkisessa keskustelussa ja päätöksenteon tueksi.</p>	<p>Kirja kuvaa nuorten kokemaa toiseutta osallisuuden, vertaisuuden, seksuaalisuuden ja yhteiskunnallisten instituutioiden näkökulmista. Toiseus määritellään ulkoapäin, muiden toimesta tai nuoren itsensä kokemana. Toiseus on yleensä merkinnyt ryhmästä poikkeavuutta, ja yksinäisyyttä, eristäytymistä ja ei-toivotuttua sosiaalista leimautumista. Mutta se voi myös merkitä nuoren halua erottautua valtavirrasta, jolloin se koetaan myönteisenä ja omaehtoisena valintana.</p>
<p>Hoikkala, T. & Paju, P. 2013</p> <p>Apina pulpetissa. Ysi-luokan yhteisöllisyys.</p> <p>Suomi</p>	<p>Etnografinen tutkimus</p> <p>Kuvata nuorten sosiaalisia suhteita, niiden syntyä ja merkityksiä kouluympäristössä.</p>	<p>Tutkimuksessa kuvattiin koulun arkea oppilaiden näkökulmasta. Miten koulu instituutioon vaikuttaa yhdeksäsluokkalaisten elämään, sosiaalisiin suhteisiin koulun sisällä ja ulkopuolella. Miten nuoret jaottelevat toisiaan eri ryhmiin ja muodostavat käsityksiä itsestään ja muista oppilaista</p>

<p>Horn, S. 2011</p> <p>Group Status, Group Bias, and Adolescents' Reasoning About the Treatment of Others in School Contexts.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Haastattelututkimus 9-11- luokkalaisille yläkoulu/lukion oppilaille (High school USA, 14-18 vuotiaita)</p> <p>Tarkoituksena kuvata kuinka nuorten tietoisuus omista sosiaalisista maailmoista, normeista, sopimuksista ja stereotyypeistä vertais-suhteiden kesken ovat yhteydessä siihen, miten nuoret ajattelevat ja ymmärtävät toistensa kohtelusta.</p>	<p>Nuoret luokittelevat ihmisiä ja luovat erilaisia ryhmiä, perustuen heidän vaikutelmaansa, harrastuksiinsa ja asenteisiin muista, jotka muodostuvat heidän monimutkaisissa sosiaalisissa järjestelmissään ja ovat olennainen osa nuorten maailmaa. On tärkeää ymmärtää miten nämä nuorten sosiaaliset järjestelmät toimivat, jotta ymmärretään ja voidaan tarvittaessa puuttua nuorten kiusaamiseen ja ryhmästä ulos sulkemiseen tai ryhmän negatiivisen käytöksen ehkäisemiseen.</p>
<p>Huang, G., Soto, D., Fujimoto, K. & Valente, T. 2014</p> <p>The interplay of friendship networks and social networking sites: longitudinal analysis of selection and influence effects on adolescent smoking and alcohol use.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Pitkittäistutkimus. Sosiaalisen verkoston tutkijat keräsivät vuoden ajan tietoa 10 luokkalaisilta lukiolaisilta 5:stä Californian lukiosta Facebookin ja MySpacen käyttötottumuksista.</p> <p>Tarkoitus tutkia nuorten ystävyys-suhteita ja vertaissuhteiden vaikutusta riskikäyttäytymiseen ja miten sosiaalinen media vaikuttaa ystävyys-suhteisiin ja riskikäyttäytymiseen.</p>	<p>Nuoret valikoivat sosiaalisessa mediassa ystäviä koulukavereista ja samantapaiset Facebook ja MySpace tavat/profiilit omaavista nuorista. Sosiaalisessa mediassa jaetut tupakointi kuvat lisäsivät tupakointia nuorten keskuudessa</p>
<p>Hyvärinen, R., Riitaoja, A-L. & Särkelä, E. 2014</p> <p>Peruskoulu samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemuksien tilana.</p> <p>Suomi</p>	<p>Avoin kyselytutkimus ja teemahaastattelu.</p> <p>Artikkeli tarkastelee peruskoulua käyvien nuorten samankaltaisuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemuksina.</p>	<p>Nuorten kesken eroja ja samankaltaisuutta tehdään tiedon, puhetapojen, koulun toimintaperiaatteiden, järjestysten, käytäntöjen, sosiaalisten suhteiden sekä erilaisten materiaalien ja fyysisten ehtojen ja mahdollisuuksien tasolla.</p>

<p>Kemppainen, U. 2007.</p> <p>Ninth-grade adolescents' health behavior in the Pitkäranta district (Russian Karelia) and in eastern Finland: a comparative and predictive cross-cultural study.</p> <p>Suomi ja Venäjä</p>	<p>Poikkileikkaustutkimus, mukana tutkimuksessa oli 10 Pitkärannan alueen ja 24 Itä-Suomen alueen yläastetta. Tarkoitus on kuvata ja vertailla Venäjän Karjalan ja Itä-Suomen nuorten yhdeksäsluokkalaisten tupakointitapoja sekä ennustaa nuorten tulevaisuuden terveysvalintoja liittyen heidän lähiympäristönsä, ystävien, vanhempien ja sukulaisten terveyskäyttäytymiseen ja vertailla näiden kahden maan eroja.</p>	<p>Nuorten huonot terveyskäyttäytymismallit kasaantuvat tietynlaisien nuorten ryhmiin molemmissa kulttuureissa ja nuoret enemmänkin valikoituvat käyttäytymisensä perusteella tupakoivaan ja alkoholia käyttävään ryhmään, kuin ystävät vaikuttaisivat suoraan nuoren terveyskäyttäytymiseen. Lähiympäristöllä, vanhempien ja sukulaisten tupakointikäyttäytymisellä on merkittävä vaikutus nuoren terveysvalintoihin.</p>
<p>Korkiamäki, R. 2013</p> <p>Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa.</p> <p>Suomi</p>	<p>Väitöskirja. Monimene- telmäinen (empiirinen, kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen) tutkimus nuorten sosiaalisen pääoman rakentumisesta vertaissuhteissa.</p> <p>Tarkoituksena tutkia nuorten sosiaalisen pääoman rakentumista vertaissuhteissa ja sen merkityksiä.</p>	<p>Sosiaalinen pääoma ilmenee nuorten kuvaamana prosessina, jossa tukevien ja kontrolloivien käytäntöjen ohella merkityksellistä on nuorten oma aktiivinen toimijuus, osallisuuden kokeminen, jaettu ”alokulttuurinen” ymmärrys, emootiot, moraali sekä suhteiden valikoivuus.</p>

<p>Kinnunen. J., Pere. L., Lindfors. P., Ollila. H. & Rimpelä. A. 2015</p> <p>Nuorten terveystapatutkimus 2015. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö - 1977-2015. Suomi</p>	<p>Postikysely terveydestä ja terveystottumuksista 12-18 vuotiaille nuorille joka on toteutettu joka toinen vuosi vuodesta 1977 ja on vertailukelpoinen.</p> <p>Raportissa tarkasteltiin tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden käyttöä, tupakkaostoja sekä havaintoja tupakkatuotteiden mainonnasta ja esillä pidosta.</p>	<p>Nuorten tupakointi ja tupakkatuotteiden ostaminen ovat vähentyneet mutta nuuskan kokeilut olivat lisääntyneet. Yhä useammat nuoret kasvavat kodeissa joissa vanhemmat eivät tupakoi. Havainnot tupakkamainonnasta ja tupakkatuotteiden esillä olosta olivat pudonneet merkittävästi vuodesta 2013.</p>
<p>Kristjansson, A., Sigfusdottir, I. & Allegrante, J. 2013</p> <p>Adolescent substance use and peer use: a multilevel analysis of cross-sectional population data. Islanti</p>	<p>Islantilaisten nuorten vuoden 2009 kouluterveys tutkimuksen aineiston analysointi.</p> <p>Tarkoitus tutkia vertais-suhteiden vaikutusta päihteiden käyttöön sekä yksilötasolla, että koulu yhteisöissä.</p>	<p>Kouluaikana aloitettu tupakointi ja alkoholin juominen yhdistettiin vahvasti tupakan päivittäiseen käyttöön ja alkoholin humala juomiseen myöhemmällä iällä.</p>
<p>Kunz, J., Greenley, R., Mussatto, K., Roth-Wojcicki, B., Miller, T., Freeman, M. & Lerand, S. 2014</p> <p>Personal attitudes, perceived social norms, and health-risk behavior among female adolescents with chronic medical conditions. Yhdysvallat</p>	<p>Osa laajempaa tutkimusta jossa tutkittiin äitien ja tyttärien välistä kommunikointia terveydelle haitallisesta käyttäytymisestä. Tutkimuksessa kyseltiin 14-19 vuotiailta tytöiltä ja heidän äideiltään päihteiden käytöstä.</p> <p>Tarkoitus tutkia miten vertaisten ja vanhempien normit tai omat uskomukset nuorten päihteiden käytöstä vaikuttavat nuorten naisten, joilla on vakava krooninen sairaus, päihteiden käyttöön.</p>	<p>Omat uskomukset ja vertaisten sekä vanhempien havaitut normit vaikuttivat nuorten sekä nykyiseen että tulevaisuuden päihteiden käyttöön.</p>

<p>Lakon, C. & Valente, T. 2012</p> <p>Social integration in friendship networks: The synergy of network structure and peer influence in relation to cigarette smoking among high risk adolescents.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Pitkittäistutkimus yläkouluikäisten (13-21v) nuorten päihteiden käyttö käyttäytymisestä, kognitioista ja sosiaalisista verkostoista.</p> <p>Tarkoituksena tutkia yhteyttä sosiaalisten verkostojen, sosiaalisen kanssakäymisen ja vertaissuhteiden vaikutusta korkean riskin nuorten tupakointikäyttäytymiseen viimeisen kuukauden aikana.</p>	<p>Vertaissuhteet vaikuttavat paljon korkean riskin nuorten tupakointiin. Varsinkin jos parhaan ystävän ystävät polttavat, nuori suosii tupakointia päästäkseen ryhmään mukaan.</p>
<p>Löfblom. K. 2013</p> <p>Nuorten kokemien elämysten yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset.</p> <p>Suomi</p>	<p>Väitöskirja jonka aineisto on koottu lukion ensimmäisen luokan oppilaiden kirjoituksista sekä lastensuojeluintiututioissa ja kuntoutuskeskuksissa asuvien nuorten yksilöteema-haastatteluista.</p>	<p>Väitöskirjassa tarkastellaan nuorten elämyksille, kokemuksille ja tunteille antamia merkityksiä.</p>
<p>Mc Leod, K., White, V., Mullins, R., Davey, C., Wakefield, M. & Hill, D. 2008</p> <p>How Do Friends Influence Smoking Uptake? Findings From Qualitative Interviews With Identical Twins.</p> <p>Australia</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Tarkoituksena tutkia identtisten kaksosten avulla ystävien vaikutusta tupakointikäyttäytymiseen. Tutkimuksen kaksosista toinen poltti tupakkaa ja toinen ei polttanut.</p>	<p>Geneettinen eroavaisuus ei selittänyt erilaista tupakointikäyttäytymistä, koska kaksosilla oli sama perimä. Ystävillä oli iso merkitys sekä tupakoivien että tupakoimattomien nuorten keskuudessa. Sekä tupakoiville että tupakoimattomille oli sen ryhmän, mihin kuului, tuki ja hyväksyntä tärkeää ja he halusivat pitää kiinni hankitusta imagostaan ja kuulua omaan ryhmäänsä.</p>

<p>Mercken, L., Snijders, T., Steglich, C. & de Vries, H. 2009 Dynamics of adolescent friendship networks and smoking behavior: Social network analyses in six European countries. Saksa, Suomi, Alankomaat, Portugali, Iso-Britannia, Espanja</p>	<p>Pitkittäistutkimus yläasteikäisille (13-15v), joka toteutettiin yläasteen aikana neljä kertaa ja havainnointiin neljää kohtaa: ystävyys sidoksia, nuorten, vanhempien ja sukulaisten tupakointikäyttäytymistä. Tarkoitus tutkia nuorten ystäväpiirejä ja heidän tupakointikäyttäytymistä.</p>	<p>Tulokset osoittivat, että jokaisessa kuudessa maassa ystävät valikoituvat ennemmin samanlaisen tupakointikäyttäytymisen mukaan kuin suoraan vaikuttavat ystäviensä tupakointiin. Suuri merkitys nuorten valikoitumisessa tupakoiviin tai tupakoimattomiin, oli vanhempien ja sukulaisten tupakointikäyttäytymisellä.</p>
<p>Ojajärvi, A. 2015 Terve sotilas!: etnografinen tutkimus varusmiesten terveystajusta sosiaalisena ilmiönä. Suomi</p>	<p>Etnografinen tutkimus Tarkoitus tutkia varusmiesten tupakointia ja tupakoinnin merkitystä varusmiespalveluajana.</p>	<p>Varusmiespalvelusajana monet alkavat tupakoimaan ja se vaikuttaa kuuluvan läheisesti varusmieskulttuuriin. Tupakointi näyttää yhteisöllisenä, toimintana jota myös toimintaympäristö tukee.</p>
<p>Ollila, H., Ruokolainen, O & Heloma, A. 2014 Yläkoululaisten tupakointi Suomessa - Global Youth Tobacco Survey 2012 -tutkimuksen maaraportti. Suomi</p>	<p>Maailmanlaajuinen kyselytutkimus 13-15-vuotiaille nuorille jossa selvitetään tupakointiin liittyen nuorten tietoja, asenteita ja toimintatapoja. Tarkoituksena tutkimuksen aineiston perusteella arvioida tupakkaa koskevan terveystieteellisen ja tupakoinnin ehkäisytoimenpiteiden tilaa Suomessa ja auttaa kouluja kehittämään toimintatapojaan tupakoinnin ehkäisemiseksi</p>	<p>Yläkouluaika on nuoren tupakointikäyttäytymisen kannalta merkittävää aikaa. Seitsemänneltä yhdeksännelle luokalle mentäessä kokeilut ja säännöllinen käyttö eri tupakkatuotteilla ja sähkösavukkeilla yleistyvät. Savukkeet olivat yleisin tupakkatuote ja 41% ilmoitti kokeilleensa polttamista. Myös tupakoimattomista 21% osoitti merkkejä alttiudesta aloittaa tupakointi.</p>

<p>Peretti - Watel, P., Beck, F., Legleye, S. & Moatti, J-P. 2007</p> <p>Becoming a smoker: adapting Becker's model of deviance for adolescent smoking.</p> <p>Ranska</p>	<p>Aineisto tätä tutkimusta varten on kerätty laajasta Ranskan koululaisille tehdystä kvantitatiivisesta poikkileikkaustutkimuksesta.</p> <p>Tarkoitus tutkia nuorten asenteita tupakointia kohtaan.</p>	<p>Asenteet tupakointia kohtaan liittyivät tupakoinnin yleisyyteen, määrään ja kouluun, jota nuoret kävivät. Mitä enemmän nuori poltti, sitä enemmän tupakointia järkiperaistettiin eri syillä, vaikka tiedettiin terveysriskit, kerrottiin sen olevan yksityinen asia tai painotettiin omia saavutettuja hyötyjä tupakoinnista.</p>
<p>Puuronen, A. 2017</p> <p>Savuton tuki: tupakkatyön osallistava kehittäminen kohdennetussa nuorisotyössä.</p> <p>Suomi</p>	<p>Menetelminä dialoginen tutkimuslähestymistapa, toimintatutkimus ja sosiaalipedagoginen kasvatustähtämys.</p> <p>Tarkoituksena tarkastella Suomen Syöpäyhdistyksen osallistavan tupakkatyön kehittämishanketta etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajoilla. Selvittää työntekijöiden asenteita ja suhdetta nuorten tupakkatyöhön sekä työntekijöiden arviota nuorten tupakoinnista ja päihteiden käytöstä. Selvittää myös nuorten toiveita ja tarpeita osallistavan tupakkatyön kehittämiseksi.</p>	<p>Kohdennetussa nuorisotyössä mukana olevat nuoret polttavat useammin ja enemmän kuin muut nuoret. Työntekijöiden asenteet tupakointia kohtaan ovat pääsääntöisesti kielteisiä, mutta toimintaympäristö vaikuttaa jossain määrin tukevan tupakointia.</p> <p>Nuorisotyössä tupakointimattomuuden myöntäminen vahvistaminen sekä kannustaminen ja tuki tupakoinnin lopettamiseen palvelevat myös nuoren yleisempää sosiaalista vahvistumista ja osallistava tupakkatyö mahdollistaa nuorelle hyvän toiminnallisen tavan pohdita omaa suhdetta tupakointiin.</p>

<p>Schaefer, D., Haas, S. & Bishop, N. 2012</p> <p>A dynamic model of US adolescents' smoking and friendship networks.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Satunnaisotanta kansallisesta pitkittäistutkimuksesta nuorten terveydestä vuosilta 1994-1996.</p> <p>Tarkoitus tutkia yhteyksiä tupakoinnin ja ystävien valikoitumisen välillä.</p>	<p>Sekä ystävien valinta, että vertaissuhteiden vaikutus voidaan molemmat liittää vahvasti tupakointikäyttäytymiseen.</p>
<p>Yi-Chun, C., Hui-Wen, H., Chung-Ping, C., Hsin-Chin, H. & Chih-Ling, H. 2016</p> <p>A path model of smoking behaviour among senior high school students in Taiwan.</p> <p>Taiwan, Kiina</p>	<p>Kuvaileva poikkileikkaustutkimus, kyselytutkimus lukiolaisille tupakoinnista.</p> <p>Tarkoitus tutkia miten sosiaaliset odotukset tupakoinnista vaikuttavat nuorten omaan tupakointikäyttäytymiseen ja myös, miten perheen ja vertaisten tupakointikäyttäytymisen vaikuttaa.</p>	<p>Tupakoinnin sosiaaliset odotukset vaikuttavat vahvasti tupakointiin sukulaisten, vertaisten ja muiden nuorten keskuudessa.</p>

Nuorten vertais-suhteiden vaikutus tupakointikäyttäytymiseen	Minäkuvan kehittyminen sosiallisessa vuorovaikutuksessa	Nuoren itsetunnon kehittyminen	” <i>Emotionaalinen kuulumisen kokemus on väylä tukeen sekä tärkeä tunne ja voimavara.</i> ” (Korkiamäki 2013,166)
			” <i>Toisten nuorten seuraa ja sosiaalista tukea vaille jääminen voi merkitä syviä osattomuuden ja yksinäisyyden kokemuksia.</i> ” (Korkiamäki 2013,115)
			Yksilön identiteetti muodostuu suhteessa itseen, sosiaaliseen maailmaan ja sen myötä tuleviin erilaisiin rooleihin. (Löfblom 2013, 62)
			” <i>Toiset ihmiset, ihmisryhmät, reaaliset ja kuvitteelliset yhteisöt ja yhteiskunnat muodostavat peilauspinnan sille, mitä nuori ihmisenä, nuorena, yksilönä ja yhteisön jäsenenä on ja mitä hän ei ole.</i> ” (Korkiamäki 2014,39)
			” <i>Nuoret tarkkailevat herkeämättä itseään ja toisiaan sekä keräävät tietoa, luuloja ja mielipiteitä itsestään.</i> ” (Hoikkala & Paju 2013, 146)
			” <i>Jokaisella on erityisyytensä, ja asiaan kuuluu, että kukin kaipaa apua läheisimmiltä kavereilta vahvistaamaan viestiä siitä, kuka ja millainen olen.</i> ” (Hoikkala & Paju 2013, 147)
			Muita tekijöitä tupakoinnin aloittamiseen olivat kapinallisen käytöksen ilmentäminen ja imagon muutoshalu. (Mc Leod ym. 2008)
			Nuoren yksilöllinen identiteetti ja itsearvostus kehittyvät kokemusten ja elämysten sekä niistä kertomisen kautta. (Löfblom 2013, 11)
			Eräs nuori ilmoitti alkaneensa tupakoida, koska halusi päästä älykkään ja kiltin tytön maineesta ja liittyä kapinallisiin. (Mc Leod ym. 2008)
” <i>Uuden luokan aloittaessa kukin saa pikkuhiljaa jonkin roolin sitä mukaa, kun oppilaat tutustuvat toisiinsa. Sen jälkeen yleensä kukin alkaa omakasa roolilleen tyypillisiä ominaisuuksia ja käyttäytymistapoja ja muut myös havaitsevat hänessä niitä.</i> ” (Hoikkala & Paju, 140)			

			<p><i>"Yksittäisen oppilaan on tärkeä hankkia oma paikka ja kaverit, ja on tärkeää ymmärtää tuon paikan ehdot ja toimia niiden mukaan."</i> (Hoikkala & Paju 2013, 148)</p> <p><i>"Pelottavin asia on yksinäisyys. Jokapäiväisessä elämässä yksilö on se, mitä ryhmä antaa hänen olla."</i> (Hoikkala & Paju 2013, 148)</p>
		Halu näyttää vanhemmalta ja kokeenemmalta	<p><i>"Tupakointi sopii imagonsa puolesta hyvin varusmiesten tunteiden purkamisen väyläksi, koska se yhdistetään sotilaan maskuliinisiin piirteisiin ja kovan jätkän rooliin."</i> (Ojajärvi 2015, 206)</p> <p>Nuori voi omien kokemustensa avulla saavuttaa erilaisia rooleja ja vahvistaa omaa statustaan sosiaalisissa verkostoissa. (Löfblom 2013, 134)</p> <p>Tupakoimaton kaksonen oli enemmän kokeilunhaluinen ja ulospäin-suuntautunut, kävi enemmän baareissa kuin tupakoimaton sisarensa. (Mc Leod ym. 2008)</p> <p>Nuoret kertoivat, että tupakointia kokeiltiin kavereiden kanssa, jotka jo polttivat ja säännöllistä tupakointia oli vakiintuneissa ryhmissä. (Mc Leod ym. 2008)</p> <p>Tupakoinnin aloittamiseen liittyvät motivaatiotekijät ovat tupakoinnista saatu tuki tunne-elämään, itse tupakoinnista johtuva toiminta ja kokemuksen halu. (Mc Leod ym. 2008)</p> <p>Riskit voivat olla jopa puoleensavettäviä: nuori haluaa elää "täyttä elämää" ja uhmata vaaroja. (Peretti-Watel ym. 2007)</p> <p>Nuoret ovat tietoisia mielikuvista joita tupakointi aiheuttaa muissa ja hyödyntävät tätä rakentaessaan omaa sosiaalista identiteettiään. (Mc leod ym. 2008)</p>
	Sosiaalisen pääoman ja ryhmän merkitys nuorelle	Halu kuulua ryhmään	<p><i>"Nuorten kuvaamat kiinteät ja läheiset ystävyysuhteet ilmenivät sosiaalisen tuen, kontrolloivan huolenpidon ja osallisuuden kokemuksen lähteinä."</i> (Korkiamäki 2013, 155)</p> <p><i>"Osallisuudessa on kysymys positivistisesta yhteisöön kuulumisen tunteesta, jatkuvista sosiaalisen paikan-</i></p>

		<p><i>tumisen prosesseista sekä sosiaalisen tuen mahdollistumisesta vertais-yhteisöissä.</i>” (Korkiamäki 2013,158)</p> <p>Henkilön valinta ryhmän jäseneksi riippuu siitä, miten hän täyttää ryhmän käyttäytymisnormit, sopivuussäännöt ja vaikuttaa sopivalta ryhmään. (Horn 2011, 195-196)</p> <p><i>”Vaikka ihminen tekee yksilöllisiä ratkaisuja, hän haluaa monilta osin myös sopeutua ja kuulua joukkoon.”</i> (Ojajärvi 2015, 236)</p> <p><i>”Vertaisryhmien olemassaolo merkitsee väistämättä paitsi tunneperäistä kuulumista myös yhteisöllisiä eron tekoja ja rajanvetoja, joilla muita nuoria asemoidaan yhteisön ulkopuolelle.”</i> (Korkiamäki 2014,39)</p> <p><i>”Solidaarisuuden, luottamuksellisuuden ja vastavuoroisuuden painottaminen on paitsi keino tuottaa ryhmän yhtenäisyyttä myös tapa, jolla kontrolloidaan ryhmän ja sen ulkopuolisuuden välistä suhdetta.”</i> (Korkiamäki 2013, 170)</p> <p><i>”Nuorten keskinäisellä sosiaalisella kontrollilla onkin aina sekä kiinnipitävä että ulossulkeva puolensa.”</i> (Korkiamäki 2014, 43)</p> <p>Suuri halu kuulua ryhmään ja sosiaalinen paine aiheuttaa riskikäyttäytymistä kroonisesti sairailta nuorilla. (Kunz ym. 2014)</p>
	Tupakoinnin merkitys ryhmään kuulumisessa	<p>Yhtenäinen tupakointikäyttäytyminen ystävien kesken oli enemmän selitettävissä ystävien valikoitumisella käyttäytymisen perusteella kuin ystävien kannustamisella tupakointiin. (Mercken ym. 2009 &)</p> <p>Suurin ennustaja tupakoinnin aloittamiseen oli nuoren ystäväpiirin tupakointi. (Al-Zabani & Kasim 2015)</p> <p><i>”Kohderyhmään kuulumisen- edustaminen tupakoivaa nuorta- voi näyttäytyä myös kulttuurisena esteenä päästä irti tupakkariippuvuudesta.”</i> (Puuronen 2017, 50)</p> <p>Monet tupakoimattomat nuoret tunsivat vahvaa painostusta vertaisiltaan olla polttamatta ja kertoivat, kuinka polttaminen on ristiriidassa ryhmän imagon kanssa, johon nuori kuuluu. (Mc Leod ym. 2008)</p>

			<p>Yleisempää on vertaisten kesken painostaa tupakoimattomuuteen, koska tupakointia pidetään ällöttävänä tupakoimattomien keskuudessa. (Brady ym. 2013)</p>
			<p><i>"Tupakointi auttoi nuoria rakentamaan uudessa ympäristössä sosiaalisia verkostoja ja ystävyysuhteita."</i> (Ojajärvi 2015, 199)</p>

Uskomusten vaikutus nuorten tupakointikäyttäytymiseen	Nuorten käsitykset ja asenteet tupakoinnista	Esikuvien tupakointikäyttäytymisen vaikutus nuoreen	<i>"Populaarikulttuurista matkittiin oikean sotilaan" piirteitä mm. tupakka-askin käärimistä T-paidan hihan sisään."</i> (Ojajärvi 2015, 206)
			Parhaan ystävän tupakointi oli merkittävin tekijä nuoren tupakoinnin aloittamisessa. (Kempainen 2007, 75)
			Nuoret eivät koe suoraa avointa painostusta vertaisiltaan tupakointiin, ennemminkin he jäljittelevät ihannoimiensa vertaisten käytöstä. (Brady ym. 2013)
			Mitä suositumpi henkilö oli vertaisryhmässään ja oli yhteishenkilönä useampien ryhmien välillä, sitä suurempi riski hänellä oli tupakointiin. (Lakon & Valentene 2012)
			Nuorten tupakointiin liittyi korkeita sosiaalisia odotuksia varsinkin, jos sisarukset tai ystävät polttivat tupakkaa. (Yi-Chun ym. 2016)
			<i>"Varusmiesjohtajat hakivat alokkaita usein tupakalle ja tästä saattoi päätellä tupakoinnin kuuluvan olennaisena osana varusmiespalvelukseen."</i> (Ojajärvi 2015, 195)
			<i>"Tupakoivan aikuismallin ajattellaan lisäävän eri tavoin nuorten hyväksyvää suhtautumista tupakointiin."</i> (Puuronen 2017, 65)
			Eniten nuorten tupakointiin vaikutti alttius polttaa tupakkaa ja todennäköisemmin tämä alttius aiheutti tupakanpoltoa, jos nuoren toinen vanhempi tai lähisukulainen tupakoi. (Mercken ym. 2009)
			Nuoren sosiaalinen ympäristö vaikuttaa tupakointiin, jos nuoren lähimmät ystävät tai nuoren perheessä poltetaan tupakkaa, nuori itsekin alkaa helpommin tupakoida. (Chan & Leatherdale 2011)

		Tiedon ja uskomusten vaikutus nuoren terveys käsitykseen	Tupakoivat neutralisoivat mielessään vallitsevia käsityksiä tupakoitsijoista ja ymmärrystä tupakan aiheuttamista haitoista. (Peretti-Watel ym. 2007)
	Oikean tiedon ja tupakalle annettujen merkitysten vaikutus käytäyty-miseen		”Erilaiset tupakoinnille annetut merkitykset (mielialalääke, stressinpoistaja) tukivat tupakointia valintana ja toimivat myös itseään toteuttavina ennusteina. Tupakointi toimi sen mukaan, millaisia merkityksiä varusmies sille antoi.” (Ojajärvi 2015, 210-211)
			40% Saudi-Arabian Medinahin alueen nuorista piti tupakointia terveydelle harmittomana. (Al-Zalabani & Kasim 2015)
			Nuoret, jotka pitävät tupakoinnin vaikutuksia vähäisinä, tupakoivat muita todennäköisemmin. (Raitasalo ym. 2012)
			Tupakointi koetaan myös tunteiden purkajana ja stressin lievittäjänä. Nuoret kertoivat tupakoinnin auttavan kestävämpiin vaikeita hetkiä, mielihapaa ja henkisiä paineita. (Ojajärvi 2015, 204-205)
			Saudi-Arabian Riadhissa lääketieteen opiskelijoista 94% kertoi tupakan aiheuttavan vakavia sairauksia mutta 20% ajatteli tupakoinnilla olevan myös joitakin etuja kuten parempi stressin hallinta ja tupakan ajateltiin ehkäisevän joitakin tauteja kuten parkinsonia tai virus infektioita. (Al-Haqwi ym.2010)
			Nuoret olivat tietoisia tupakoinnin haitoista ja näyttää siltä, että tupakointi on nuorelle epäterveellinen työkalu vastata psykologisiin tarpeisiin. (Peretti-Watel ym. 2007)
			Odotukset tupakoinnin positiivisista seurauksista ovat vahvempia kuin tietoisuus siitä, mitä terveysriskejä tupakointiin liittyy. (Peretti-Watel ym. 2007)
			13-15- vuotiaista viidennes oli sitä mieltä, että tupakointia on

			<p>vaikea lopettaa, kun sen on aloittanut. Tupakointia varmasti terveydelle haitallisena piti yli neljä viidestä vastaajasta ja vaarattomaksi 1-2 vuoden tupakointiajan arvioi 16% vastaajista. (Ollila ym. 2014, 43)</p>
			<p>Pojista 64% ja tytöistä 78% arvioivat päivittäiseen tupakointiin liittyvän hyvin suuria terveydellisiä riskejä. (Ollila ym. 2014, 43)</p>
			<p>Oletettuja hyötyjä tupakoinnista nuorilla olivat: sosiaalisten tilanteiden helpottaminen, rentoutuminen ja stressin helpottaminen, painon hallinta ja oman identiteetin rakentaminen. (Peretti-Watel ym. 2007)</p>
		Tupakointi valistuksen vaikutus nuoren käyttäytymiseen	<p>Suomessa tupakkatuotteiden mainonta on ollut kiellettyä 1978 alkaen ja nuorten terveystapatutkimuksen 2015 mukaan tupakkamainonnan havaitseminen on ollut vähäistä. (Kinnunen ym. 2015, 36-37)</p>
			<p>Suhtautuminen tupakointiin oli myönteisempää, jos tupakanteollisuus oli mukana sponsoimassa tupakoinnin vastaista kampanjaa. (Farrelly ym. 2009)</p>
			<p>Hyvin suunniteltu ja kohdennettu kampanja jättää jälkeensä toivottuja tuloksia vielä vuosia kampanjan jälkeenkin. (Farrelly ym. 2009)</p>
			<p><i>”Jos instituution käytännöt tukevat tupakointia ja nuoret edelleen yhdistävät armeijan ja tupakoinnin toisiinsa, ei näin vahvan yhteyden voida olettaa katkeavan yksittäisellä valistustunnilla.”</i> (Ojajärvi 2015, 208-209)</p>
			<p><i>”Nuorten miesten/poikien kohdalla tylsä, mitäänsanomaton aski ei herättäisi mielenkiintoa</i></p>

		<p>ja yhdistyy tupakoinnin kiinnostavuutta vähentäväksi tekijäksi.” (Puuronen 2017, 49)</p>
		<p>”Nuorten naisten/tyttöjen kohdalla tupakka-askin varoituskuva yhdistyy omaan terveyteen, synnyttää epämiellyttävän mielleyhtymän ja lisää tätä kautta kielteistä suhtautumista tupakointiin.” (Puuronen 2017, 49)</p>
		<p>”Nuorten tupakoimisen väheneminen ja tupakoinnin nuorisokulttuurisen aseman ja arvon heikkeneminen nuorten keskuudessa voidaan nähdä osana tupakkakulttuurin muutosta.” (Puuronen 2017, 49-50)</p>
		<p>”Kieltävä ja pelotteleva valistus ei toimi, tai sen katsotaan kääntyvän viestilleen vastakkaiseksi.” (Puuronen 2017, 55)</p>
		<p>”Nuorille suunnattavassa viritävässä tupakkatyössä tärkeää ovat avoimet viestit, joiden tulkinta ja jatkokehittely jätetään viestin vastaanottajan tehtäväksi.” (Puuronen 2017, 56)</p>
		<p>”Tutkimukseen osallistuneet nuoret tuovat usein esille, että nuorten ehkäisevässä päihde-työssä tulisi käyttää enemmän lähestymistapoja, joissa on kokemustiedon näkökulma.” (Puuronen 2017, 57)</p>
		<p>”Videopajatyöskentely konkretisoi nuoren halua tehdä nuorelle suunnattua tupakkakasvatusta itselle omaksi ja itseä kiinnostavaksi.” (Puuronen 2017, 102)</p>
		<p>Tupakoivat nuoret ovat avoimempia terveysinterventioille, jos niihin sisältyy ystävien aktiivinen rooli tupakoimattomuuteen tukemisessa. (Brady ym. 2013)</p>
		<p>Tupakkatuotteiden hinnan kottaminen oli 67% mielestä merkittävä tekijä tupakoinnin aloittamisen vähentämisessä ja 50% uskoi tupakka-askien kuvallisten terveysvaroitusten</p>

			vähentävän aloittamista. (Ollila ym. 2014, 43)
			Tupakoivista nuorista neljäs ilmoitti varoitusmerkintöjen saaneen heidät ajattelemaan tupakoinnin lopettamista ja kolmannes tupakoimattomista ajatteli pysyvänsä tupakoimattomana. (Ollila ym. 2014, 34)

Muiden tekijöiden vaikutus tupakoinnin aloittamiseen	Kokeilun halu	Uteliaisuus	Nuorille elämykset ovat yksilöllisiä kokemuksia, mutta niihin liittyy kuitenkin läheisesti ystävät tai samasta asiasta kiinnostuneet, joiden kanssa he ovat tekemässä tai seuraamassa itselle mieluista asiaa erityisissä olosuhteissa. (Löfblom 2013, 107-108)
			<i>"Röökipaikalla oppii enemmän kuin tuvassa istumalla" kuvaili eräs varusmies minulle tupakoinnin hyviä puolia."</i> (Ojajärvi 2015, 200)
			Tupakointiin yhdistettiin seikkailunhalu. (Mc Leod ym. 2008)
			Tupakkatuotteiden mainonta massamediassa, kuten TV:ssa ja lehdissä vaikuttaa tupakointia lisäävästi nuorten keskuudessa. (Al-Zabani & Kasim 2015)
			Nuoret kuvaavat elämyksiä erilaisia riskejä sisältäviksi, vauhdikkaiksi, poikkeuksellisiksi ja jännittävää toimintaa sisältäviksi kokemuksiksi. Elämyshakuisuus liittyy päihteiden käytön kokeiluun ja haluun kokeilla uusia asioita. (Löfblom 2013, 226)
			Puolet tutkimukseen osallistuneista nuorista ilmoitti alkoholin ja joskus huumeiden käytön yhdistyneen heidän tupakointiinsa, koska he olivat kiinnostuneita kokeilemaan näitä aineita kaveripiirissään. (Mc Leod ym. 2008)
		Positiivinen tai negatiivinen tunnekokemus	Tupakointiin yhdistettiin kavereiden kesken mukava ja helppo elämäntapa ja tupakoivat nuoret kävivät enemmän baareissa ja kahviloissa kuin tupakoimattomat. (Mc Leod ym. 2008)
			Eniten psykosomaattista oireilua oli niillä nuorilla, jotka olivat aloittaneet tupakkakokeilut varhain ja polttivat säännöllisesti. (Kempainen 2007, 74)
			Nuoret kuvaavat elämyksiä positiivisiksi, erityisiksi ja unohtumattomiksi kokemuksiksi ja ne

		<p>yhdistyvät jännittävään, arvokkaana pidettyyn, nautintoon, iloon ja onnellisuuteen. (Löfblom 2013, 102)</p> <p>Tupakoimattomat nuoret kuvailivat tupakointia ällöttäväksi tavaksi ja heidän kaveripiirinsä ei hyväksyisi tupakointia. (McLeod ym.2008)</p> <p>Yksi motivaatiotekijä tupakkakokeilulle oli fyysinen mielihyvä nikotiinin vaikutuksesta ”pää pyörii”. Ne jotka olivat kokeilleet tupakkaa ja päättivät pysyä tupakoimattomina, kertoivat saman tunteen olleen epämiellyttävä ja oksettava. (McLeod ym. 2008)</p> <p>Nuoret joilla oli omakohtaisia positiivisia kokemuksia tupakoinnista, havaitsivat vähemmän riskejä ja enemmän hyötyä tupakoinnista, vaikka negatiiviset seuraukset ilmenivät nopeasti, yskä, hengitysvaikeudet ja muiden paheksunta. (Brady ym. 2013)</p> <p>Tupakoivat nuoret ilmoittivat kaikkein positiivisimmaksi kokemukseksi tupakoinnista rentouden tunteen ja negatiivisimmaksi kavereiden paheksumisen. (Brady ym. 2013)</p> <p>Mitä enemmän nuori tupakoi, sitä enemmän tupakointi vastasi vain omiin psykologisiin tarpeisiin, vähemmän tupakoivat toivat esille psykologisten tarpeiden lisäksi sosiaalisen kanssakäymisen. (Peretti-Watel ym. 2007)</p> <p>Kun varusmiehet antoivat tupakalle stressiä vähentäviä ja mielenhallintaa lisääviä merkityksiä, niin tupakka myös vaikutti toimivan näiden oletusten ja merkitysten mukaan. (Ojajärvi 2015, 204-205)</p>	
	Olosuhteiden ja mieli-	Olosuhteet tupakoinnille/ kokeilulle	<i>”Tupakoinnin ympärille muodostui erityinen sosiaalisen kanssakäymisen muoto; tupakkasosiaalisuus, jonka merkitys näyt-</i>

	kuvien vaikutus tupakointiin	<p><i>täisi korostuvan erityisesti totaalisissa laitoksissa.” (Ojajärvi 2015, 199)</i></p> <p>Kielletyt asiat, kuten tupakointi kasarmirakennuksen sisällä tai leireillä yö vartiossa, toivat vaihtelua ja jännitystä varusmiesten arkeen. (Ojajärvi 2015, 206)</p> <p><i>”Tupakointi oli instituution hyväksymää toimintaa, ja myös annettujen ohjeiden mukaan so-tilas tupakoi.” (Ojajärvi 2015, 207)</i></p> <p><i>”Ominaisuudet tarttuvat ryhmästä yksilöön ja tupakointi, mopoinnostus tai mikä tahansa ryhmän ominaisuus näyttää kauempaa katsottuna lankeavan kunkin ryhmän jäsenen ominaisuudeksi.” (Hoikkala & Paju 2013,147)</i></p> <p><i>”Varusmiesyhteisöllä oli epävirallisia normeja, arvoja ja ideoita, joiden pohjalta muodostui yksittäisen varusmiehen ylittävä varusmiesyhteisön näkemys asiasta.” (Ojajärvi 2015, 236)</i></p> <p>Nuorten tupakointi ja alkoholin käyttö eivät ole vain joidenkin yksilöiden tapa, vaan liittyvät vahvasti kouluyhteisöihin ja vertaisryhmiin. (Kristjansson ym. 2013)</p> <p><i>”Tupakkakoppi vapautti nuoren hetkeksi armeijan kontrollista. Alokasaikana ruumiin ja käytäytymisen kontrolli yletyi tupiin asti, mutta tupakkakoppi oli tästä vapaa alue.” (Ojajärvi 2015, 199)</i></p> <p><i>”Tupakkakoppi on keskeinen tiedon välityksen paikka. Tietojen avulla tulevaan palvelukseen saattoi oireintoitua paremmin, mikä vähensi uusista tilanteista syntyvää stressiä.” (Ojajärvi 2015, 200)</i></p> <p><i>”Usein tupakoiva nuori ottaa ensimmäisen luottamuksesta kertovan askeleen kohti ohjaajaa nimenomaan tupakkapaikalla. Arka aihe tai ongelma on hel-</i></p>
--	------------------------------	---

		<p><i>pompi ottaa puheeksi epävirallisessa ympäristössä.” (Puuronen 2017, 77)</i></p> <p><i>”Nuoren tupakointi voidaan josain määrin nähdä toiminnan työvälineeksi erityistilanteissa, esimerkiksi uhkaavien tilanteiden ratkaisuna tai apukeinona nuoren stressaantuneen tai jännittyneen olotilan helpottamiseksi.” (Puuronen 2017, 74)</i></p> <p>Tupakointikokeilut alkavat osalla jo 12-vuoden iässä, 14-16 vuotiaiden keskuudessa tupakkaa kokeilleet olivat vielä vähemmistönä, mutta 18-vuotiaina tupakointia kokeilleet olivat jo enemmistönä. (Kinnunen ym. 2015, 21-22)</p>
	Altistavat tekijät tupakoinnille	<p>70% nuorista, jotka olivat kokeilleet tupakointia, olivat saaneet ensimmäisen tupakan vertaiseltaan. (Brady ym. 2013)</p> <p><i>”Tupakointia, päihdekokeiluja ja ilkivaltaa pidetään nuorten vertaissuhteisiin kiinnittyvinä sosiaalisina ilmiöinä.” (Korkiamäki 2013, 169)</i></p> <p>Koulumenestyksen laskiessa ja vanhempien kanssa vietetyn ajan vähentyessä, lisääntyy tupakointi ja tupakoinnin arvostaminen vertaisryhmissä satunnaisesta tupakoinnista päivittäiseen tupakointiin. (Kristjansson ym. 2013)</p> <p><i>”Kohdennetussa nuorisotyössä kohdattava nuori mies/poika ja nainen/tyttö tupakoivat yleisemmin kuin ovat tupakoimattomia.” (Puuronen 2017, 29)</i></p> <p>Koulun lähistöllä oleva tupakan välittäjät vaikuttavat tupakointia lisäävästi jo tupakkaa kokeilleiden keskuudessa ja myös alttius tupakan kokeiluun kasvaa. (Chan & Leatherdale 2011)</p> <p>Altistuminen päihteiden käytön riskikohtaamisille Facebookissa tai MySpacen välityksellä on huolestuttavaa, koska seuraukset jotka näkyvät kasvotusten tapahtuvissa kohtaamisissa</p>

			<p>puuttuvat lähes kokonaan. (Huang ym. 2014)</p> <p>Uskomukset ystävien tupakoinnista olivat yhteydessä nuoren omaan tupakointiin viimeisen kuukauden aikana. (Lakon & Valentene 2012)</p> <p><i>"Nuoret saivat metsässä itse usein päättää tupakkatauoista, ja ne rytmittivätkin kaikkea toimintaa."</i> (Ojajärvi 2015, 202)</p> <p><i>"Selitykset leiritupakointiin olivat samat kuin säännöllisesti tupakoivilla: ei ollut mitään tekemistä, harmitti tai kaikki muut tupakoivat."</i> (Ojajärvi 2015, 204)</p>
		Tietoinen päätös	<p>Tupakointi näyttäytyy kiinnostavana, halutaan tunne-elämän ja jaettu kokemus ystävien kanssa. (Mc Leod ym. 2008)</p> <p>Nuoren elämään kuuluu kapinointi, itsenäistyminen ja rajojen kokeileminen, vapaus ja omien valintojen tekeminen. (Löfblom 2013, 11)</p> <p><i>"Elämäntavoista johtuvia erilaisuuden kokemuksia kuvattiin myös suhtautumisella päihteisiin: Minä ja ystäväni erotumme siten, että emme juo ja polta."</i> (Hyvärinen ym. 2014, 69)</p> <p>Mielikuva sotilaasta joka tupakoi, on oikea sotilas. (Ojajärvi 2015, 210)</p> <p>Nuoret liittyivät tupakoivien ryhmään kapinoidakseen tai hankiakseen kapinallisen imagon. (Mc Leod ym. 2008)</p> <p>Nuoren minäkuva voi riippua siitä sosiaalisesta ryhmästä johon hän kuuluu, joten hän muuttaa käyttäytymistään täyttäkseen ryhmän itse määritellyt ja asiaankuuluvat normit. (Huang ym. 2014)</p> <p>Koska tupakointi näyttäytyy tarkoituseräisenä toimintana, niin tutkimuksen mukaan joko tupakoimattomuus tai tupakointi ovat yleisempiä kuin satunnainen tupakointi. (Schaefer ym. 2012)</p>

		<p><i>"Sotilaskodin lisäksi ainoastaan tupakkakopissa nuoret oleskeli- vat keskenään, lähes institu- tion sääntöjen tavoittamatto- missa."</i> (Ojajärvi 2015, 199)</p>
		<p><i>"Tupakointi oli eräänlainen yh- teisöllinen rituaali, joka liittyi yh- dessäoloon ja yhteiseen ta- paan, jota saattoi toistaa palve- luksen välissä pitkin päivää."</i> (Ojajärvi 2015, 202)</p>
		<p><i>"Tupakointia käytettiin leireillä työn tauottamisen lisäksi suo- remmin myös töiden välttelyyn."</i> (Ojajärvi 2015, 202)</p>
		<p>Nuoret ovat tietoisia mieliku- vista, joita tupakointi aiheuttaa muissa ja hyödyntävät tätä ra- kentaessaan omaa identiteetti- ään. (Mc Leod ym. 2008)</p>
		<p>Tupakoiva nuori oli suosittu ka- veripiirissä jossa muutkin tupa- koivat. (Schaefer ym. 2012)</p>

KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuva 1. Terveysuskomusmalli tupakoinnista mukaillen Corcoran (2010, 15.)

Taulukko 1. Hakukone Kaakkuri, kirjat, väitöstutkimukset, pro-gradu tutkielmat, aikajana 2007-2017.

Taulukko 2. Hakukone ARTO, kirjat, väitöstutkimukset, pro-gradu tutkielmat, aikajana 2007-2017.

Taulukko 3. Kaakkurista ulkomaisten artikkelien haku, vertaisarvioititutkimukset, aikajana 2007- 2017.

Taulukko 4. Alkuperäistutkimusten sisäänotto ja poissulkukriteerit.

Kuva 2. Analyysirunko.

Kuva 3. Nuoren tupakointikäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät vertaisten keskuudessa.

Kuva 4. Tiedon ja uskomusten vaikutus nuoren tupakointikäyttäytymiseen.

Kuva 5. Muita nuoren tupakointikäyttäytymiseen liittyviä tekijöitä.